

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE

DENİZLİ

Yerel Tarih ve Kültür Dergisi

Sayı:34 (Ocak-Nisan 2013)

•Tarihçi Niketas •Ressam Malik Aksel • "Gelecek Nesillerimize Emanet"
•Sanayi Duayeni Orhan Abaloğlu • Denizli Belediye Hizmet Binaları •Denizli Güvercinleri

BENİM NÂÇİZ
VÜCUDUM ELBET
BİR GÜN TOPRAK
OLACAKTIR, AMA
TÜRKİYE
CUMHURİYETİ
İLELEBET PAYIDAR
KALACAKTIR...

GEÇMİŞTEN
GÜNÜMÜZE
DENİZLİ
DERGİSİ

ÖĞRENCİLERİMİZE
BURSLAR

SOSYAL
ETKİNLİKLER ve
GEZİLER

EĞİTİM ve KURSLAR

SANATA DESTEK ve
DOĞAYA SAYGI

CAFER SADIK ABALIOĞLU
EĞİTİM VE KÜLTÜR VAKFI

DENİZLİ

Geçmişten Günümüze
DENİZLİ

CAFER SADIK ABALIOĞLU
EĞİTİM VE KÜLTÜR VAKFI

ADINA İMTİYAZ SAHİBİ
M. Ali Abalıoğlu

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Ömer Gökmen

YAYIN DANIŞMANI
Prof. Dr. Önder Göçgün

EDİTÖR
Doç. Dr. Süleyman İnan

YAYIN KURULU
Önder Göçgün
Ömer Gökmen
Süleyman İnan
Metin Türkaş
Şerif Kutludağ
Faruk İnceoğlu
Mehmet Korkutalp

KOORDİNATÖR
M. Ercüment Erdem

TASARIM - UYGULAMA
MacArt Tasarım
Grafik •Fotograf •Web

BASKI
Ata Matbaacılık
ve Tuh. San. Tic. Ltd. Şti.

İLETİŞİM
Sümer Mahallesi
Çal Caddesi No: 116
Denizli
Tel : 0 258 268 28 50
Fax : 0 258 268 28 55
www.csavakfi.org.tr

YAYIN TÜRÜ
Yerel süreli
Dört aylık yerel tarih ve kültür dergisi

<http://dergi.csavakfi.org.tr>

Yazılar, yazarların yasal sorumluluğu altındadır. Yayınlanmak üzere gönderilen yazılar iade edilmez. Dergide yayımlanan yazı ve dokümanların tamamının veya bir kısmının yeniden yayımlanması için izin gerekmektedir.

Dergi ücretsizdir.

EDİTÖRDEN

“Bir kuş olup kanat çırpıp uçunca,
Ruhumun göklerine,
Görüverdim göklerden ...

Diye başlar Şerif Kutludağ bir şiirine... Ve sonra yaşadığımız şehrimizin tepe, ovalarından söz eder. Şiirinin başlığı “Kuşbakışı Denizli”. Ne güzel bir tarif... Onun izniyle kullanıyorum. Bu sayıda yaptığımız da aslında bu. Yani Denizli’ye dair ne varsa, bunların hepsine, özellikle daha önce hiç değinilmemiş konulara “kuşbakışı” bakıyoruz, bazen dokunuyoruz bamteline, anlayana ve irfanlılara... Amacımız fikir vermek ve rehberlik etmek. Gerisi, fazlası, ilerisi, ötesi ise araştırmacı ve meraklılarına ait. Doğrusu Denizli’ye dair kitabî ve edebiyat çalışmalarında ilham olduğumuzu bilmekteyiz. Dahası takdir edilmekteyiz. İsterseniz bu sayıya şöyle bir göz atın; neler var: Acıpayam ortaokul anıları, Denizli Belediyesinin hizmet binaları, Denizli’nin güvercinleri, ünlü ressam Malik Aksel’in Denizli günleri ve Orhan Abalıoğlu... Ve bir de, geleceğe dair bir bamteli yazısı ilave ediyoruz: Enerji verimliği üzerine... Sonraki sayıda görüşmek üzere...

Süleyman İnan

İÇİNDEKİLER

2	Gelecek Nesillerimiz Bizden Nasıl Sözececek? Ali Abalıoğlu
5	Tarihçi Niketas Önder Göçgün
8	Malik Aksel Denizli Sokaklarında Merih Tekin Bender
16	Orhan Abalıoğlu Şerif KUTLUDAĞ-Ercüment ERDEM-Özge ALTINOKLU
24	Denizli Belediye Hizmet Binaları Necmi Özdemir
30	Denizli Güvercinleri Hayri ÜN
37	Acıpayam Ortaokulunun İlk Zamanları Tuncer Baykara

**Denizli'de gürül gürül akan çeşmeler,
şırıl şırıl akan su arıklarımız artık yok.
Sadece resimlerde ve yazılarda kaldı.
Ya doğa şartları kuruttu veya biz
tükettik. Peki...**

GELECEK NESİLLERİMİZ BİZDEN NASIL SÖZ EDECEK?

Ali ABALIOĞLU

Abalıoğlu Holding Yönetim Kurulu Başkanı

Değerli Okuyucular,

Sizlerin de yakından takip ettiği gibi 10 yıldır çıkarmakta olduğumuz Geçmişten Günümüze Denizli Dergisi ile, kaybolmaya yüz tutmuş kültürel değerlerimizin yaşatılması için çalışıyoruz. Bununla da övünüyoruz, bu övgüde en büyük pay özverili çalışmalarına şükran duyduğum saygıdeğer yayın heyetimize aittir.

Yaptığı çalışmalar sonucunda

bugün bir kaynak yayın haline gelen dergimizde; kuruluştan bugüne şehrimize değer katan kişileri tanıtmaya çalışıyor; geçmiş dönemlerin yaşamlarını, örf ve adetlerini, yaşayanların anılarını gelecek nesillere aktararak kentimiz için çok önemli bir görev yaptığımıza inanıyoruz.

İnancımız odur ki; gelecek nesillere aktarmamız gereken ve en az kültürümüz kadar değerli bir başka varlığımız da doğal kaynaklarımızdır. Bedeli para ile ölçülemeyecek olan su gibi, temiz hava gibi yaşamsal

önemdeki kaynaklarımızın korunmasına yönelik çabalar, gelecek nesillerimize karşı vazgeçemeyeceğimiz sorumluluğumuzdur.

Yazılı, görsel ve sosyal medyada hemen her gün gelecek nesillerin susuz kalmasından, küresel ısınma ve kuraklıktan, buzulların çözülmesinden bahsedilmesi tehlikenin artık dayanılmaz noktalara ulaştığının habercisi. Yüz yıl önce yaklaşık 1,6 milyar olan dünya nüfusunun bugün 7 milyar olduğu hesaplanıyor ve 40 yıl sonra 9 milyara ulaşacağı öngörülüyor ise doğal kaynaklarımızın yetersizliği ile ilgili söylenenlerin gerçekçi olduğunu kabullenmek ve tedbir almak zorundayız.

Gerçekten torunlarımızı çok zor ve tehlikeli bir geleceğin beklemekte olduğu anlaşılıyor.

Bu konudaki; **"Doğamızı atalarımızdan devralmadık, çocuklarımızdan emanet aldık."** sözünü çok beğenir ve anlamlı bulurum. Atalarımız, dedelerimiz doğal kaynaklarımızı hoyratça tüketti, bizlerse bilinçli olarak bu yanlış sürdürmeye devam ediyoruz. Bundan sonra da sorumsuzca tüketmeye devam mı edeceğiz? Yoksa kaynaklarımızın paha biçilmez değerinde olduğu gerçeğini kabul edip, gelecek nesillerimize karşı daha sorumlu ve bilinçli davranarak özellikle suyu ve elektriği yeteri kadar tüketip, gereksiz tüketime son mu vereceğiz?

Biz, Abalıoğlu Holding ve grup şirketlerimiz olarak hiçbir kişi veya kurumun doğamızı yıpratma hakkı olmadığına inanıyoruz. Bu inançla; gerek şirketlerimizde gerekse çalışanlarımızın özel yaşamlarında enerjinin verimli kullanımına yönelik yöntem ve örnek uygulamalar geliştiren "Abalıoğlu Enerji Komitesi"ni kurduk. Başlangıçta küresel ekonominin acımasız rekabet koşulları ile baş edebilmek için işimizde bir tasarruf tedbiri olarak başlayan çalışmalarımız, zaman içinde "topluma karşı sorumluluğumuz" bilincine dönüşmüş ve çalışanlarımızın kendileri ve çevresi için bunu yaşam standardı haline getirmeleri noktasına gelmiştir. Çalışanlarımızın gönüllü katılımlarıyla oluşan ve 2009 yılından bu yana faaliyetleri-

ni sürdüren "Abalıoğlu Enerji Komitesi"; doğal kaynakların etkin kullanımı, enerjinin verimli kullanılmasına yönelik yöntemler geliştirilmesi, bilgilendirme-bilinçlendirme çalışmaları ve tüketimlerle ilgili veri tabanı oluşturulması çalışmaları yapmaktadır.

Çalışanlarımızda bu bilgi ve yöntemleri, özel yaşamında uygulayan ve yaygınlaştıran bilinç oluşmasına gayret ediyoruz. Şimdi de bu doğru yaklaşımın siz değerli okuyucularımızdan da güç alarak, daha da yayılacağını ümit ediyoruz. Bu sayımızdan itibaren, yaşamımızı ve geleceğimizi ilgilendiren "enerji verimliliğinin" önemini tarif etmeye çalıştığımız tanıtım sayfamız dergimizde yer alacak. Bu küçük hatırlatmanın dahi siz değerli okuyucularımızı enerji ve doğal kaynakları verimli kullanmaya teşvik edeceğine inanıyorum. Bu konudaki çalışmalarımızı daha detaylı takip etmek veya bilgi, deneyim ve tavsiyelerini bizimle paylaşmak isteyenler enerjikomitesi@abalioglu.com.tr adresinden bizlere ulaşabilirler.

Yukarıdaki fotoğrafta sincapın kurumuş çeşmeden umutsuzca su dileişini gösteren anlamlı ve durumun vahametini simgeleyen bir resim görüyorsunuz. Gelecek nesillerimizi böyle bir dünyada hayal etmek çok büyük bir kabus olur.

Sizleri, bırakın hoyratça kullanmayı, kaynaklarımızın damlasını hatta zerresini tasarruf etmeye davet ediyorum. Kirletilmesi, zaten yetersiz olan kaynaklarımızın kullanılamaz hale getirilmesi bağışlanamaz bir kusurdur.

Yarın için tam da şimdi harekete geçme zamanı. Bugün vereceğimiz kararlar ile var olan kaynaklarımızı en iyi şekilde değerlendirebilir, gelecek nesillerin umutlarına ve yaşamlarına katkı sağlayabiliriz. Bu, pek çok şey borçlu olduğumuz dünyamıza karşı kutsal bir görevimizdir.

Müsrif gillerden misiniz? Verimli gillerden misiniz?

Verimli kullanırsan **enerji** gelecektir.

Geleceğe **bir damla su** saklayın,

Tasarruflu ampul kullanın.

Binalarınızı **yalıtın.** **Toplu**

taşıma araçlarını kullanın, kısa

mesafeleri **yürüyün.** Enerjini

boşa harcama. En **ucuz enerji,**

tasarruf edilen enerjidir. **Damlayan**

bir musluk günde **7 kova**

su harcar. **Üretimde devamlılık**

enerji tasarrufu ile sağlanır.

“Diyorlarki, **torunlarımız**

gelecekte **SU**

bulamayacaklar mış.”

DENİZLİ'DEN YETİŞEN DEĞERLER:

TARİHÇİ NİKETAS

Prof. Dr. Önder GÖÇGÜN

Niketas, ünlü eseri "Tarih"i yazarken...

1 2. Yüzyıl ortalarında, Denizli'nin Honaz ilçesinde (o zamanki adıyla Khones/ Colossai "Kolesya") doğmuş bulunan Nicetae Choniatae "Niketas Khoniates" veya bugünkü söylenişi ile "Honazlı Niketas", dönemin Bizans ve Batı Avrupa tarih yazarları arasında ayrıcalıklı, seçkin bir yere sahiptir.

Tarihi kaynakların bildirdiğine göre, çocukluk ve ilk gençlik yıllarını Denizli'de geçiren Niketas, daha sonra İstanbul'a (o zamanki Konstantinopolis'e) gönderilmiş ve orada esaslı bir öğrenim görmüştür. Tahminlere göre, önce avukat olarak çalışmış ve sonra da, Angelos Hanedanı'nın hüküm sürdüğü 1185-1204 yılları arasında, Bizans Sarayı'nda önemli çok üst düzey idari görevler üstlenmiştir. Bu sayede, hayli zengin tarih kaynaklarına ulaşma imkânını bularak, tarih yazarlığına da yönelmiştir. 1204'de, İstanbul'un Batı Haçlı Ordusu tarafından ele geçirilmesi üzerine, güçlkle önce Silivri'ye, sonra da İznik'e kaçarak canını zor kurtarmıştır. Nihayet, Yeni Bizans Devleti'ni kuran Theodoros Laskaris zamanında, yeniden devletin üst görevlerine getirilmiştir.

İstanbul Üniversitesi -emekli- Öğretim Üyesi Prof. Dr. Fikret Işıltan'ın, onun hayat hikâyesine dayalı olarak verdiği bilgiye göre, büyük bir ihtimalle 1213 yılında İznik'te vefat etmiştir.¹

21 ayrı kitaptan oluşan ve bütün dünyada, "Nicetae Choniatae Historia" adıyla bilinen ve ilk defa 1835 yılında Bonn'da basılmış bulunan "Niketas Tarihi", toplam 868 sayfalık büyük hacimli bir eserdir. 1118-1206 yıllarında hüküm süren Bizans imparatorlarının yaşadıkları dönemleri ve gerçekleştirdiklerini anlatır. Aynı zamanda, Anadolu'da, 1116-1155 yılları arasında Selçuklu Sultanı Mesut döneminin iç olaylarını ve o yıllarda Türk devletlerinin Bizans ile aralarında geçen askeri, siyasi münasebetleri ve yaşanan olayları konu edinir. Denizli büyük tarihçi Niketas'ın sözkonusu bu eseri, günümüzde de gerek Türk

ve gerekse Batılı araştırmacıların 12. ve 13. yüzyıl Anadolu Tarihi için başvurdukları önde gelen, güvenilir kaynak eserlerden birisi olmak özelliğini korumaktadır.

Bir tarihçi olarak, Prof. Dr. Fikret Işıltan hocamızın belirttiğine göre; "Niketas'ın Türk tarihine en esaslı katkısı ise, hiç kuşkusuz, onun tam olgunluk çağına iken, bütün hayatını izlemek imkânını bulduğu İkinci Sultan Kılıçaslan (1155-1192) hakkında eserine kaydettiği bilgilerdir. Bunlar arasında en ilgi çeken, hemen bütün ayrıntıları ile tasvir ettiği, bizim ikinci bir Malazgirt saydığımız Myriokephalon (Miryakefalon) Savaşı hakkındaki ifadesidir."²

Denizlili tarihçi Niketas, İznik'te ders verirken.

"Niketas Tarihi", Batı'da 16. yüzyıl ortalarından itibaren, Latince'den başka, bütünyle İtalyanca, Fransızca, Rusça'ya ve kısım kısım da Almanca, Romence, Macarca'ya çevrilerek, çeşitli kereler basılmıştır. Son mükemmel çevirisinin ilk baskısı ise, Avusturyalı filolog (dilbilimci) Franz Grabler tarafından, "Die Krone der Komnenen, Graz-Wien-Köln, 1958" adı ile Almanca olarak gerçekleştirilmiştir.

***

Denizli'de doğan, ilk çocukluk ve gençlik yıllarını bu beldede geçiren Niketas, döneminin ve öncesinin tarihi kişileri ile olayları hakkında son derece değerli kaynak bilgiler verir.

Bunun yanı sıra, herhalde en önemli taraflarından birisini de, "tarih" kavramı ile "tarih bilimi" etrafında, -bugün de geçerliliğini koruyan- önemli tespit ve görüşleri oluşturur. Nitekim ona göre;

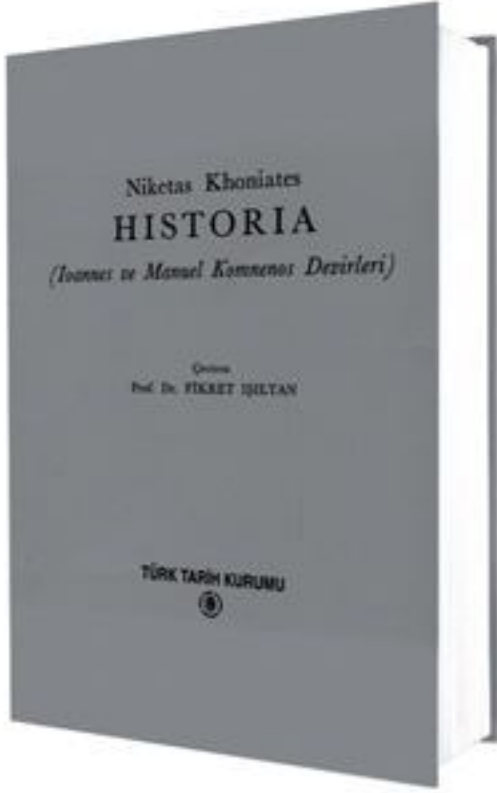
"Tarih, gösterdiği ideal örneklerle insanlara yarayan, hizmet eden bir bilimdir. Geçmişten haberli olan tarih, insanların davranış biçim ve geleneklerini aydınlatır ve daha değerli bir hayat arzulayan, güzele ve iyiye ulaşmaya doğuştan gayretli herkese çok yönlü deneyimler arzeder. Kötü işleri ortaya çıkararak, alay ve tekdire sunar; iyi işleri aydınlatarak yüceltir ve böylece, iyilerin daha gayretli ve kötülerin daha ölçülü olmalarına gerçek erdem ve yetenek bakımından etkili olur.

Çünkü, tarihin ele aldığı insan, ölümlü bir kişi olarak çoktan beri ölmüş olsa bile, ölümsüzlerden olur. Ve kişi nasıl yaşamışsa, tarihteki tasviri de ona uyar; iyi için şerefle dolu, kötü için küçümseme ve utanç ile örtülü. Ruh âhirete yollar, vücut toprak olur ama, kişi nasıl bir yaşam sürmüştü, inançlı ve âdil, kanunsuz ve rezil yaşamış, mutlu olarak göçmüş veya sefalet içinde ölüp gitmişse, tarih bunu yüksek sesle bildirir. (...)

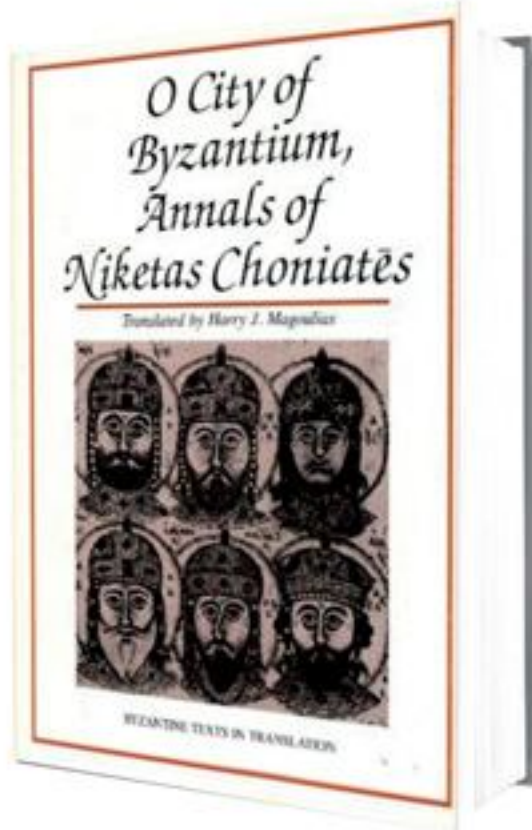
Tarih, tasvirin (anlatılanların) açık ve anlaşılır olmasını ister; çünkü, birisinin söylemiş olduğu gibi, açıklık akıllıktır ve bazıları her ne kadar bu şekilde yazılan bir tarihin sanat güzelliğinden yoksun olduğunu söyleseler de, tarihe en uygun olanı budur. Doğru ölçüyü aşmayı veya tarih yazarlığı kurallarını göz önünden uzaklaştırmayı sevmem. Tarih; dil ifadesini karıştırmak ve anlayışı zorlaştırmaktan nefret eder; buna karşılık tasvirin (anlatımın) basit olmasından, tabiiğinden ve herşeyden önce anlaşılabilirliğinden, açıklığından hoşlanır. Çünkü, tarihin en yüce ve sonuncu hedefi gerçektir.

Tarih, görkemli edebî sözler ve şairane efsanelerle kesin bir zıtlık içindedir ve böyle üslûplara (dilin kullanılış şekillerine) uyan her şeyi reddeder.

"Niketas Tarihi"nin, Prof. Dr. Fikret Işıltan tarafından 1995 yılında Ankara'da yayımlanan 163 sayfalık çevirisi.

Amerika Birleşik Devletleri'nin, Michigan Eyaleti'ndeki Detroit şehrinde bulunan Wayne State Üniversitesi'nde, 1984 yılında tarihçi Harry J. Magoulias tarafından 441 sayfa olarak İngilizce yayımlanan "Niketas Tarihi"nin kapağı.

Burada görülen figürler, -tahminen- kitabın konusunu oluşturan İonnes Komnenos, Manuel Komnenos, Aleksios, Andronikos, Angelos ve Dukas adlı imparatorlara aittir.

Bundan başka tarih, ciddi ve ağır konulara temas etmesine rağmen, kazma sallayan, demir döğen, kömür isine bulaşmış insanlara ulaşmak, askerlerle senli benli olmak ister ve iğneyle uğraşan, iplik büken kadınların kendisiyle meşgul olmasından rahatsız olmaz. Tarih hoşça giden ifade şekillerini sever ve temiz, süslerle ağırlaştırılmamış bir dil giysisi taşımaktan hoşlanır; bütün göze çarpıcılıklar, ukalâca (bilmişcesine) parlak sözler, onun nefret ettiği şeylerdir.

Tarih, açıklığı kadar bir de mümkün olduğu kadar kısa olmalıdır. Bu sebeple benim eserim, itinalı ve dolgun bir dille kaleme alınmamış olmasından dolayı, ellerine geçtiği bütün iyi niyetli kişilerin kendisini müsamaha (hoşgörü) gözüyle görmelerini rica eder."³

Yedi kitaplık "Niketas Tarihi"nde ele alınan konular ise;

-Ioannes Komnenos'un İmparatorluk Devri

-Manuel Komnenos'un İmparatorluk Devri

anabашlıkları ile bunların devamı şeklinde toplam 63 altbaşlıktan oluşmaktadır.

Sözlerimizi, bu eserin "Laodikya" ismi etrafında, Denizli ile ilgili iki bölümünü, bu şehrin hemşehrisi ünlü tarihçi Niketas'ın ağızından aktararak tamamlayalım:

"İmparator İoannes Komnenos, Türkler'in büyük askerî birliklerle Meandros (Menderes) nehri kenarında, Phrygia (Frigya)'da bulunan şehirlere taarruz ettiklerini haber aldı. Bu sebeple, 1119 yılı ilkbahar başlangıcında sefere çıkıp, onları çeşitli savaşlarda mağlup ettikten sonra, Laodikeia (Laodikya) şehrini zaptederek, burasını surlarla çevirdi. Şehrin korunması ile görevli Alpikharas'ı yerinden attı ve gerekli diğer düzenlemeleri yaptıktan sonra İstanbul'a döndü."⁴

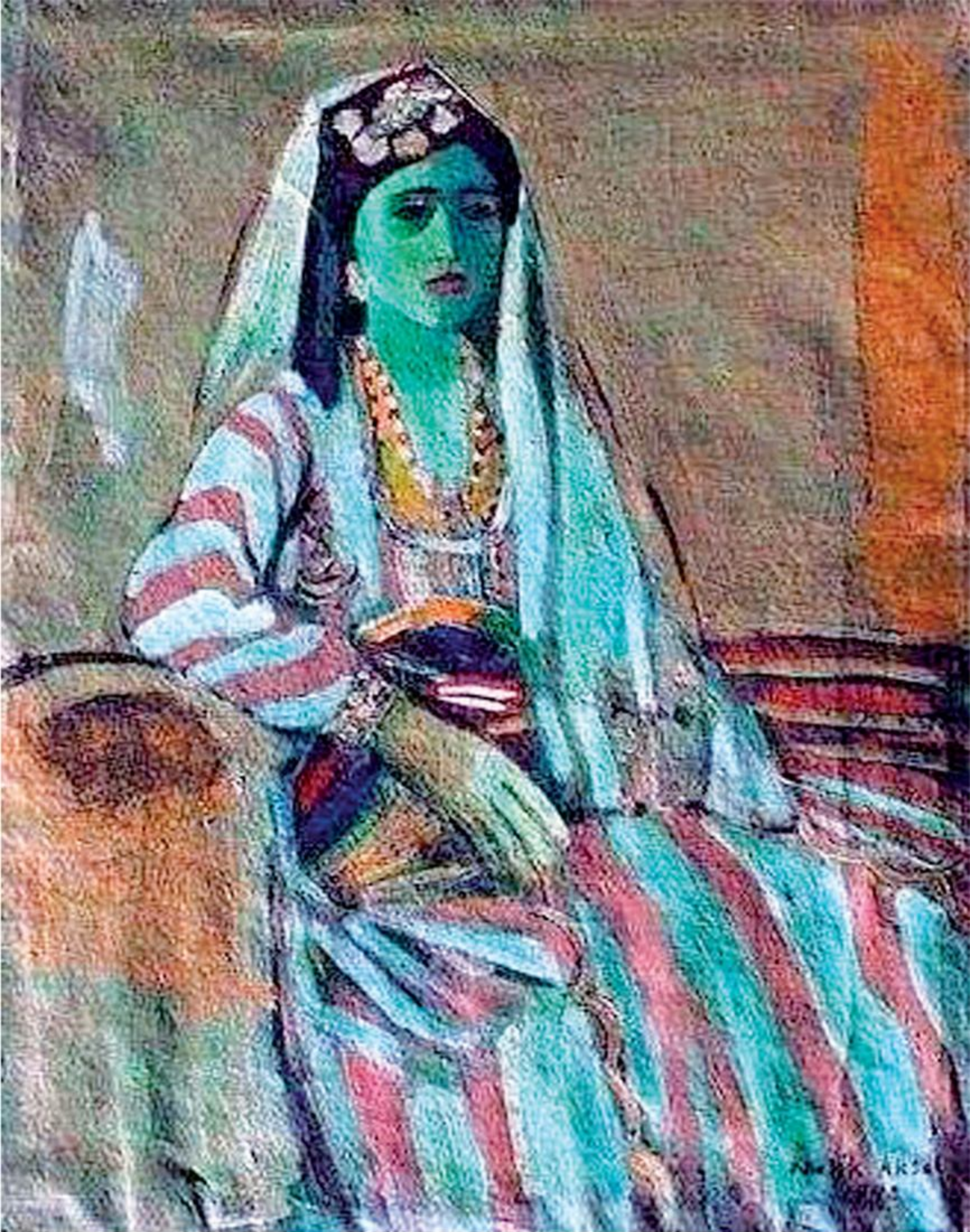
İmparator Manuel, Başkentten (İstanbul) hareketle Phrygia (Frigya) ve Laodikeia (Laodikya) içinden geçip, benim doğduğum yer olan müreffeh (varlık ve bolluk içinde, son derece güzel) ve büyük şehir, eski Kolossai, şimdiki Khonai / Khones (Honaz)'a geldi. Burada, fevkalâde büyük, şahane güzellikte ve her bakımdan hayranlık uyandıracak bir sanat eseri olan Başmelek Mikhail (Mikâil) Kilise-

si'ni ziyaret etti."⁵

Notlar:

- 1 Bu konular etrafında ve "Niketas Tarihi" hakkında detaylı bilgiler için bkz: (Endnotes) Prof. Dr. Fikret Işıltan, "Niketas Khoniates, 'Historia' (Ioannes ve Manuel Komnenos Devirleri)" Ank. 1995, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları: XIX. Dizi- Sa.15, s.IX v.d.
- 2 a.g.e., s.X
- 3 a.g.e., s.1-2
- 4 a.g.e., s. 8
- 5 a.g.e., s.123

Tarihi kaynakların bildirdiğine göre, çocukluk ve ilk gençlik yıllarını Denizli'de geçiren Niketas, daha sonra İstanbul'a (o zamanki Konstantinopolis'e) gönderilmiş ve orada esaslı bir öğrenim görmüştür. Tahminlere göre, önce avukat olarak çalışmış ve sonra da, Angelos Hanedanı'nın hüküm sürdüğü 1185-1204 yılları arasında, Bizans Sarayı'nda önemli çok üst düzey idari görevler üstlenmiştir.

Resim 1.: M. Aksel, "Denizli'de Bir Gelin", Tuval Üzerine Yağlıboya, 73X55,5cm, 1942 ;

MALİK AKSEL DENİZLİ SOKAKLARINDA

Malik Aksel
Ressam

Aksel 1987 yılında veda ederken bu dünyaya 86 yıllık dolu bir yaşam, bu yaşama sığdırılmış çok sayıda görsel ve yazılı eser bırakır ardında. Tabii bir de yurdun dört bir yanına yetiştirip gönderdiği yüzlerce resim-iş öğretmeni...

Doç.Dr. Merih Tekin Bender

Ege Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Öğretim Üyesi

Tam olarak böyle mi başlamıştı Malik Aksel'in Denizli serüveni? Kim bilir? Halkevleri aracılığıyla Yurt Gezilerinin beşincisinde, yıl 1942'de gönüllü olarak Denizli'ye geldiğini ilk öğrendiğimde bunlar canlandı zihnimde. Aynısı değilse de buna benzer hislerle gelmiş olmalıydı.

Resim 2.: M. Aksel, "Halı Dokuyanlar", Tuval
Üzerine Yağlıboya, 95X86cm, 1936

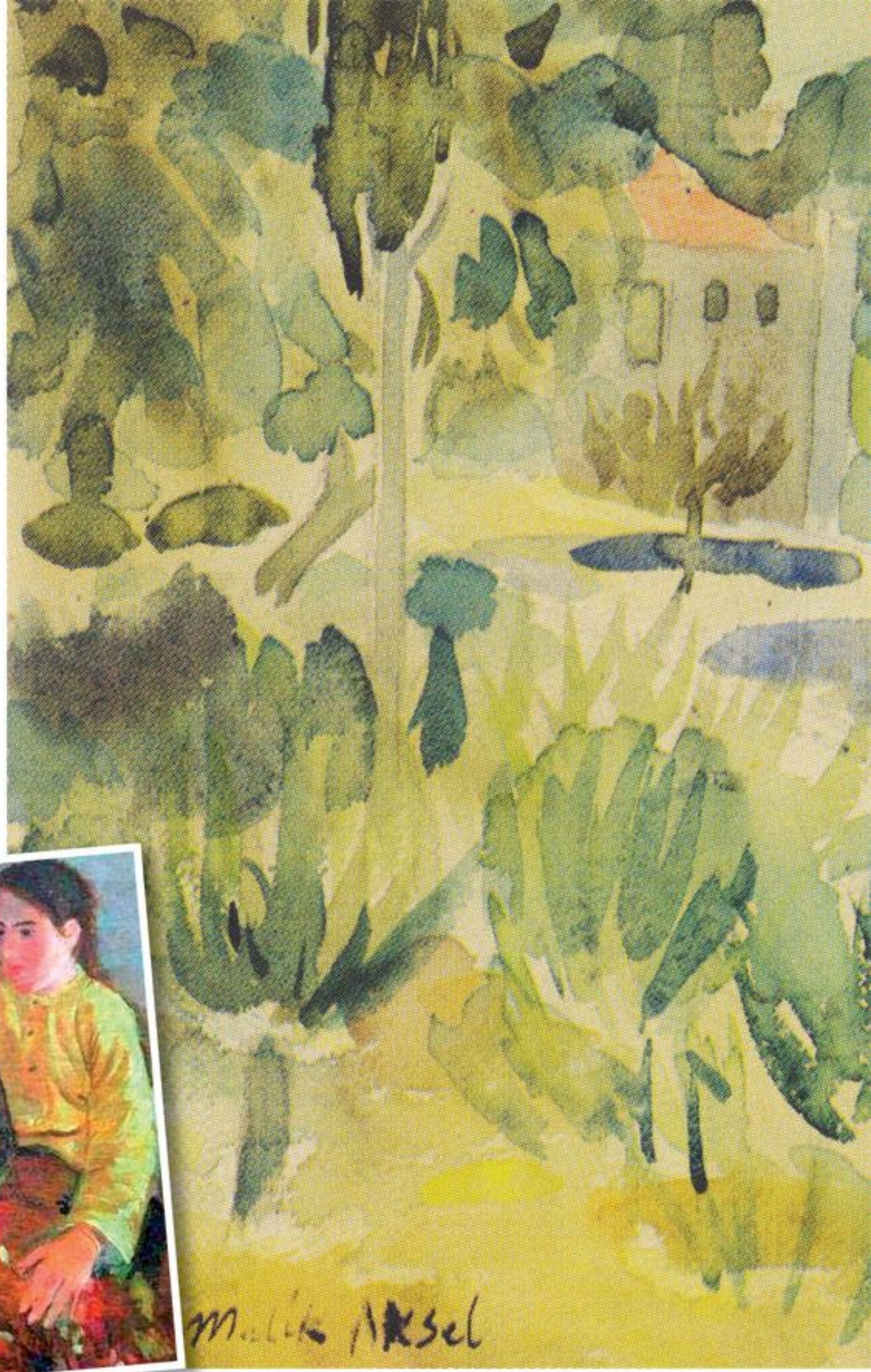
Toplumlar sanatçılarıyla aydınlanırlar. Bu aydınlığın kaynağı bazen tam da kendileridir. Ancak bu kaynağın kendileri bile farkında değilken onu oradan çekip çıkararak, aydınlatan bir sanatçı gösterir kendilerine yeniden kendi değerlerini. Böyle zamanlarda bakarsınız tuvalde bir Denizli gelini belirir yöresel giysileri içinde zarafetle (Resim 1) ya da bir bakarsınız halı dokur kızlar (Resim 2) sonsuz bir döngünün içinde. Tıpkı Denizli'nin o yazında olduğu gibi...

1942 yazının sıcağında bir ressam yürümektedir Denizli'nin tozlu yollarında. Gözlüğünün üzerinden şöyle bir bakar ve iç geçirir "Ah canım Denizli" der. "Kabul et beni. Neler yaşayacağız kim bilir birlikteliğimiz sürecinde? Öyle ya tam iki ay! Sadece sanatımı-araştırmalarımı yaparak geçireceğim ve kentin tüm özel yanlarını doyasıya keşfedebileceğim harika bir zaman. Ah güzelim Denizli! Kabul et beni ve ben de sana eserlerimde çoğaltarak geri vereyim içtenliğini." Bunları düşünürken kalbinin daha hızlı çarptığını fark eder ve daha bir kararlı adımlar yolları

çantasını sıkı sıkı kavrayarak. Bir taraftan da dikkatle ama sabırsız içine çekmeye başlar kenti... Tam olarak böyle mi başlamıştı Malik Aksel'in Denizli serüveni? Kim bilir? Halkevleri aracılığıyla Yurt Gezilerinin beşincisinde, yıl 1942'de gönüllü olarak Denizli'ye geldiğini ilk öğrendiğimde bunlar canlandı zihnimde. Aynısı değilse de buna benzer hislerle gelmiş olmalıydı. Yoksa eserlerindeki samimiyet bu denli kuşatamazdı izleyeni tüm gerçekliği ile ve resimlerinde boy gösteren figürler böylesi tanıdık gelmezdi bize (Resim 3).

1901 Selanik doğumlu Malik Aksel, 1930 kuşağı ressamlarımız arasında ulusallığı ön planda tutan önemli sanatçımızdandır. 1930'lu yıllar Çağdaş Resim Sanatımızın yaşadığı değişim ve kimlik arayışları açısından önemli bir süreci içerir. Bu dönemde İstanbul peyzajlarının ve akademik kalıpların aşılmasına çalışıldığı Cumhuriyet Türkiye'sinin sanat politikası belirginleşmeye başlamıştır. Kimi sanatçılarımız Batının sanat akımlarını yöresel temalarla birleştirerek Çağdaş Türk Resmine ulaşabileceğini savunurken, kimileri

1901 Selanik doğumlu Malik Aksel, 1930 kuşağı ressamlarımız arasında ulusallığı ön planda tutan önemli sanatçımızdandır. 1930'lu yıllar, İstanbul peyzajlarının ve akademik kalıpların aşılmaya çalışıldığı Cumhuriyet Türkiye'sinin sanat politikası belirginleşmeye başlamıştır. Araştırmacı, yazar, eğitimci ve ressam yönleriyle çok yönlü bir kişilik olan Malik Aksel, yerel ve ulusal bir sanat yaratma hedefi ile bu isimlerin arasında anılır.

Resim 3: M. Aksel, "Çocuklar", Kontrplak Üzerine Yağlıboya, 62,5X50,5cm, 1937

de Batı sanat akımlarına rağbet etmemiş, bireysel üsluplarına sadık kalarak yerel temalarla yola çıkmışlardır. Araştırmacı, yazar, eğitimci ve ressam yönleriyle çok yönlü bir kişilik olan Malik Aksel, yerel ve ulusal bir sanat yaratma hedefi ile bu isimlerin arasında

anılır.

Aksel, kazandığı devlet bursu ile 1928'de öğrenim görmek üzere Almanya-Berlin'e gider. Orada sanat pedagojisi ve iş eğitimi üzerine eğitim alır. Prof. Grossmann'ın atölyesinde yağlıboya ve gravür çalışmaları yapar. Yur-

da döndükten sonra yıllarca Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-iş Eğitimi Bölümü'nde resim ve sanat tarihi öğretmeni olarak görev yapar ve adını başarılı bir sanat eğitimcisi olarak duyurur. Aydın olmak, yurt dışlarında devlet desteği ile eğitim aldıktan sonra en başta bu

Manzara (Suluboya, 45x63cm)

yurdun değerlerinden uzaklaşıp onlara yabancı durmak olmasa gerek! Kimileri için böyle gerçekleşse de Malik Aksel'de böyle olmaz. Sanatçı ve öğretmen kimliğinin yanında 1930'lu yıllar ve onu izleyen dönemlerde gazete ve dergilerde yayınlanan makaleleri

ve Anadolu Resim geleneklerini inceleyen kitaplarıyla (Resim Sergisinde Otuz Gün, İstanbul Mimarisinde Kuş Evleri, Anadolu Halk Resimleri, Türklerde Dini Resimler, Sanat ve Folklor, İstanbul'un Ortası) kültür tarihimize çok değerli katkılarda bulunur.

Dönem arkadaşlarının çoğu Cumhuriyet'in ilk kuşak sanatçılarının oluşturduğu Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği, D Grubu gibi sanat birliklerinde yer alırken, O bu tür grup etkinliklerinde bulunmaz. Bu seçim kendini Türk folklorunu yansıtmaya

Resim 4: M. Aksel, "Eğlence", Kağıt Üzerine Suluboya, 25X34,5 cm, 1953

Aydın olmak, yurt dışlarında devlet desteği ile eğitim aldıktan sonra en başta bu yurdun değerlerinden uzaklaşıp onlara yabancı durmak olmasa gerek! Kimileri için böyle gerçekleşse de Malik Aksel'de böyle olmaz. Sanatçı ve öğretmen kimliğinin yanında 1930'lu yıllar ve onu izleyen dönemlerde gazete ve dergilerde yayınlanan makaleleri ve kitaplarıyla kültür tarihimize çok değerli katkılarda bulunur.

Resim 5: M. Aksel, "Yeni Mektep", Tuval Üzerine Yağlıboya, 84x84cm, 1936

İki öğrenci (suluboya, 34x43cm)

adamasıyla bağlantılıdır. O, Türk toplumun öz kaynaklarına yönelmeyen tüm sanat anlayışlarını yadsır. Çağdaş Türk Resim Sanatı'nın kaynağını toplumumuzun yaşam biçiminde aramaktadır. Eserlerinde yerel-folklorik temalara ve günlük yaşamın olağanlığına yer verirken, incelikli bir dil geliştirir (Resim 4). Anadolu resim geleneklerini inceleyen kitapları ve araştırmacı kimliği ile kendi resimsel üslubunu kuramsal olarak desteklemiş olması, çalışmalarında görülen içtenliği anlaşılır kılar.

1938 ve 1944 yılları arasında sanatı İstanbul'un dışına çıkarmak için devlet desteği ile yurt gezileri düzenlenir. Belirli bir süre içinde bu sanatçılardan gönderildikleri Anadolu kentinin tarihi- kültürel-sosyal yapısının yansıtıldığı eserler üretmeleri istenir. Sanatçı ile halkı yakınlaştırmak, yeni sanat ile halk arasındaki kopukluğu gidermek, sanatçıyı Anadolu gerçeği ile tanıştırmak, bir yandan sanatı ve sanatçıyı halkın ayağına götürürken öte yandan ulusal kültür

çerçevesinde Türk modernizmini yaratmak amaçlanmaktadır. Bu tam Aksel'in amaçları ile örtüşen bir programdır. Halkevleri o dönem devletin kültür organı olarak çalışır. Sanatçı, Halkevleri aracılığıyla "Yurt Gezileri"nin ikincisinde Sivas'a, beşincisinde ise, Denizli'ye gider.

O yıllara dair düşüncelerini daha sonra şöyle aktarır Aksel: "Türk ressamları ilk defa 1938'den 1944'e kadar askere giden acemi erler gibi resim çantalarını sırtlarına alarak yurdun her köşesine dağıldılar. Anadolu'nun çıplak bozkırları ortasında tek başına kalmış bir kervansaray, tezekli kerpiç duvarlar arkasında mavi, yeşil çinilerle süslü bir minare, yalçın kayalar üzerinde kartal yuvası, harap bir kale. Artık buralarda sade turistler değil, bir de ressamlar görünüyordu. Bu bir kendimize dönüştü, yabancılar değil biz de eserlerimizi keşif ediyorduk... Sanatçılar yurdu tanıyacaktı, gerçek Kezbanların, Ayşelerin, Fatmaların, Memişlerin, Efelerin

resimlerini yapacaklar, halk da ressamı ve eserlerini görecekti tanıyacaktı (Aksel 1977:425)."

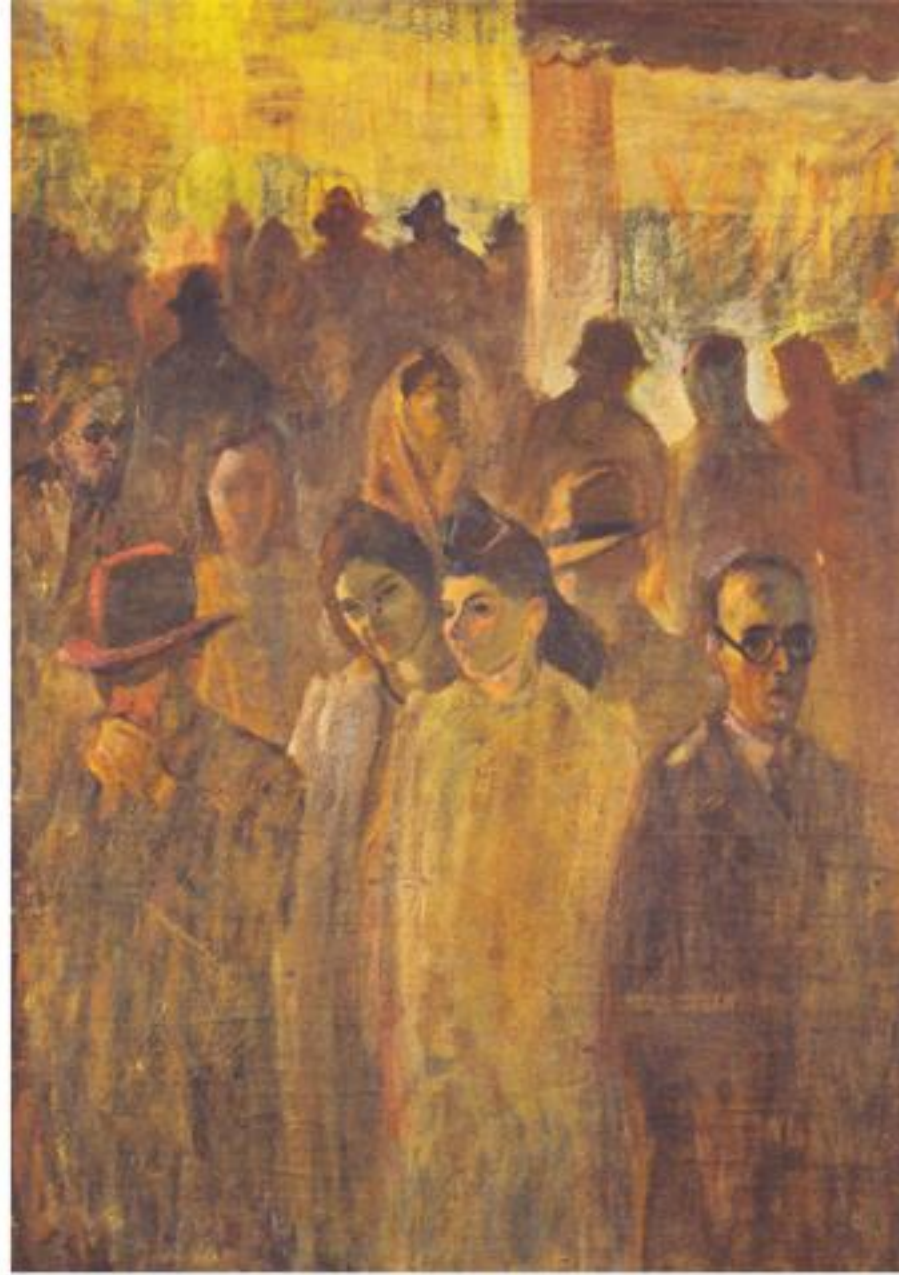
Amaçladığı yöresellik unsurunu yurt gezilerinde daha da geliştirir. Her şeyden önce kendini ve yaşamı algılayarak başlar işe. Kenti yaşar; doğayla bütünleşir; insanı tanır sessizce. Çağdaş sanat ile Anadolu Halk resimleri geleneği arasında bir bağ kurmaya çalışır. Türk halkının yaşantısını izler ve resimleriyle belgeler. Sanatçı tanıklığının en belirgin örneğini sunar bize. Bu tanıklık onda taraflı bir yola girmeksizin, kendini olabildiğince geride bağımsız tutarak gerçekleşir. Güncel sanat akımlarından çok konunun gerektirdiği içtenliğe tutunur. Böylece hayranı olduğu Anadolu kültürünün ona kattığı tevazu yansır tuvallerine.

Biçim ve kompozisyon üzerinde oldukça farklı denemelerin yapıldığı bir dönemde, Aksel'in sergilediği yöresel, gelenekçi tavra sıkı sıkıya bağlılığı, kararlı ve istikrarlı yapısını ortaya koyar.

Falaka (Yağlıboya, 46x71cm)

Şapka devrimi (Yağlıboya, 60x90cm)

Dokunaklı bir dille gündelik hayata dair takındığı belgeci ve gözlemci tavır izlenir çalışmalarında. Onunla birlikte yaşam biçimimiz, göreneklerimiz, özetle Anadolu kültürü, figüratif, gerçekçi, sade ama etkili bir resimsel anlatımda, yumuşak geçişler ve saydam renk katlarında ifade bulur.

Çağdaş Türk yaşamından sahneleri geleneksel kültür izlerinin kaybolmadığı ortamlarda betimlemesi, onun bağnaz bir gelenekçi değil, gelenekle bağını koparmadan çağdaşı hedefleyen ve köklerinden beslenen bir entelektüel olduğunu gösterir (Resim 5). Aksel 1987 yılında veda ederken bu dünyaya 86 yıllık dolu bir yaşam, bu yaşama sığdırılmış çok sayıda görsel ve yazılı eser bırakır ardında. Tabii bir de yurdun dört bir yanına yetiştirip gönderdiği yüzlerce resim-iş öğretmeni...

Resimlerinde kendi dünyalarını, renklerini, benzersiz kişiliklerini yansıtan ve yaşamı bizler için daha da yaşanılır kılan sanatçılar, kimi zaman bizi bizden daha iyi

anlatırlar. Öylesine bize yakın ve bizden olurlar ki onları görmeye devam ederiz geçtikleri yollarda. İşte tam da bu nedenle bugün Malik Aksel hâlâ Denizli'yi anlatan yazılarda, hatta Denizli sokaklarında...

KAYNAKÇA

AKSEL, Malik (1977). İstanbul'un Ortası. Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kitapları Dizisi.

SERİN SÜLÜN, Ebru Nalan (2002). "Yöresellik ve Ulusallık Açısından Malik Aksel". Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

TANSUĞ, Sezer (1996). Çağdaş Türk Sanatı. İstanbul: Remzi Kitabevi.

TANSUĞ, Sezer (1998). "Geçmişle Bağlı Bir Çağdaş: Malik Aksel". Yağmur Dergisi, Ekim - Kasım - Aralık Sayı:1

İNTERNET VE RESİM KAYNAKÇASI

<<http://bursakultur.com>> (20 Şubat 2013)

<<http://sanalmuze.tcmb.gov.tr>> (20 Şubat 2013)

<<http://www.tarihnotlari.com/malik-aksel>> (20 Şubat 2013)

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Malik_Aksel> (20 Şubat 2013)

<<http://www.turkishpaintings.com>> (20 Şubat 2013)

"Türk ressamları ilk defa 1938'den 1944'e kadar askere giden acemi erler gibi resim çantalarını sırtlarına alarak yurdun her köşesine dağıldılar."

Denizlili Bir Sanayi Duayeni

Orhan Abaloğlu

Şerif KUTLUDAĞ-Ercüment ERDEM-Özge ALTINOKLU

Abaloğlu yem fabrikası Orhan Abaloğlu'nun çalışma ofisi 1980

Abaloğlu yem fabrikası Orhan Abaloğlu'nun çalışma ofisi 1981

Orhan Abaloğlu;13 Eylül 1935 tarihinde İsmail Baki ve Bahriye Abaloğlu'nun ikinci çocuğu olarak Denizli'de dünyaya geldi. Henüz 16 yaşındayken babasının rahatsızlığı nedeniyle iş hayatına atılmak zorunda kaldı.

1951 yılında Pamuk Çırçır fabrikası kuruldu. 1 Mayıs 1960 tarihinde hayatını Cedide Hanım ile birleştirdi.1940'lı yıllarda babası Baki Abaloğlu; amcası Cafer Sadık Abaloğlu, eniştesi Ahmet İnceoğlu ile kurdukları ortaklıklarını 1966 yılında sona erdirdiler.

Kurdukları yeni şirkette kardeşi Turan Abaloğlu ile birlikte; Akaryakıt Bayiliği, Otomotiv ve Lastik Ticareti ile iştigal etmeye başladılar.

Orhan Abaloğlu,20 Aralık 1969 tarihinde Türkiye'nin ilk özel yem fabrikasını kurarak başlayan sanayicilik atılımını; İstanbul Sanayi Odasının araştırmasına göre, 2011 yılında ülkemizin ilk 500 sanayi kuruluşu içinde 72. sırada yer alarak, birbirinden değerli 2.200 çalışanı ile sürdürmektedir.

Birçok yatırımın devlet tarafından yapıldığı 1960'larda, devletin; fabrikalarının, işçilerinin ve çalışanlarının olduğu dönemde Orhan Abaloğlu yem sektöründe özel teşebbüs sanayicisi olarak sahneye çıkmış ve bugün bir sanayi duayeni olmuştur.

Geçmişten Günümüze DENİZLİ Yerel Tarih ve Kültür Dergisi olarak Orhan Abaloğlu ile iş yaşantısı ve özel yaşamı hakkında keyifli bir sohbet gerçekleştirdik.

Orhan Bey, çocukluğunuzdaki Denizli'yi anlatır mısınız bize?

Ben 1935 yılının 13 Eylül'ünde doğmuşum. İsmail Baki ve Bahriye Abaloğlu'nun ikinci çocuğuyum. Kayalık Mahallesi'ndeki Kayalık Camisi'nin sokağının çıkmazında

evimiz vardı. Dedem Hacı Mehmet Ali Abaloğlu kışın caminin yollarını kürekle açar, karları temizlerdi. O dönemlerde dedem bir yerden bir yere gitmek için eşek binerdi, sonra ata geçti. Atının heybesi vardı. Bir heybesine beni, bir heybesine kardeşimi bindirirdi. Hiç unutmam, öylece tabakhaneye giderdik. Tabakhaneye giden yollar taşlıktı. İnsanların ayağına dolanmasın diye dedem bastonuyla taşları sağa sola ittirirdi. Çok muhterem bir adamdı Mehmet Ali Abaloğlu.

O zamanlar Bayramyerinde hanlar vardı. Köyden gelen insanlar hanın alt tarafına atlarını bağlıyorlardı, üst tarafında da kendileri yatıyorlardı. Bir de Huzur Hotel vardı.

Eskiden ramazanlarda bütün yemek yenen yerler, lokantalar perdelerini çekerdi, oruç olmayıp da yemek yiyenler dışarıdan görülmesin diye. Komşular birbirini yemeğe davet ederlerdi. Habersiz misafirliklere gidilirdi. O dönemde oyalanmak için en çok kahveye gidilirdi, en büyük kahve Meserret Kahvesiydi. Şam tatlısı, kadayıf, macun yenirdi. Her evin önünden arık geçerdi, o arıklardan temiz su akardı. Buzdolabı diye bir şey yoktu, o arıklar buzdolabı vazifesini görürdü. Arıkların üzerine sacayağı konulur, yemekler orada soğutulurdu.

Benim çocukluk dönemlerimde herkes takım elbise giyinirdi. İnsanların saygı anlayışları farklıydı. Çoğunlukla Kayalık, Feslikan, Pelitlibağ Mahallelerinde yaşanırdı. O dönemde Lise'den Çamlık'a kadar olan bölgede hiç ev yoktu. 1927'de yapılan ilk nüfus sayımına göre, il merkezinde 15.704 kişi sayılmış, 1931 yılında Denizli'yi ziyaret eden ve bugün Etnografya Müzesi olarak kullanılan binada bir gece kalan Atatürk, o günkü Denizli'yle ilgili olarak "Büyükçe bir

köy" ifadesini kullanmış, Şimdi ise Denizli büyükşehir oldu, 520 bin nüfusu var. Yalnız ilçeleri hâlâ çok küçük. İzmir'in, Tire'si, Ödemiş'i var. Aydın'ın Nazilli'si, Söke'si var. Manisa'nın Turgutlu, Salihli, Akhisar'ı var. Denizli'nin ilçeleri onlarınki gibi büyük değil.

Buradan İzmir'e kara trenle 12 saatte gidilirdi, otobüs yoktu. O zamanlar çayların üstünde köprüler yoktu. Feslek Çayı vardı, Mendere's'ten geçemezdik.

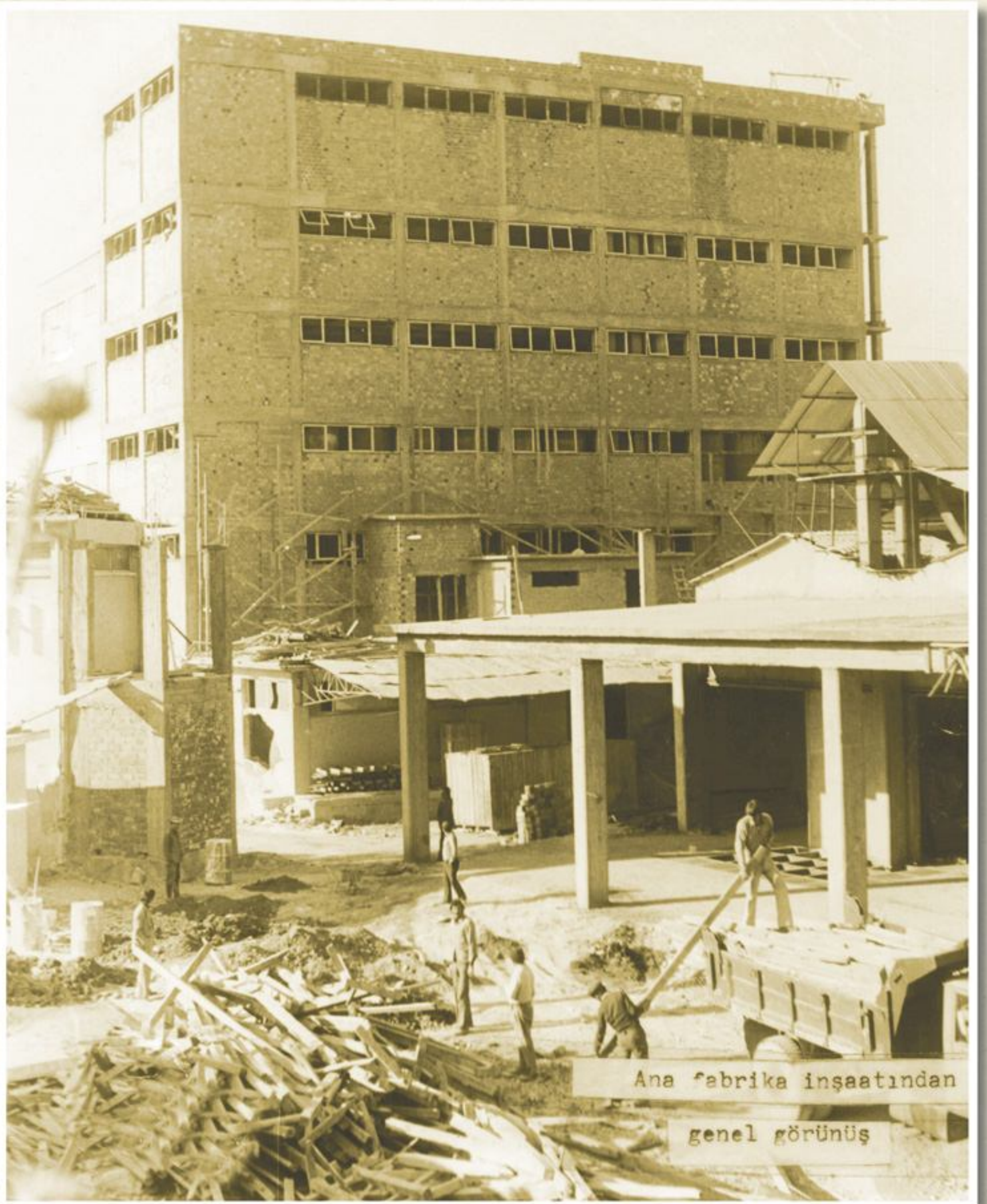
O dönemde Denizli'de yalnızca üç adet araba vardı, biri bizim ailenindi. Kayalık Mahallesi'nden İstasyon Caddesine taşınmıştık. Amcamlar, halamlar İstasyon Caddesinde yan yana üç evde otururduk, üç evdekiler (toplam 18 kişi) bir arabayı ortak kullanırdık. Şimdi herkesin bir arabası var.

Ya gençlik yıllarınız?

Ben 4. sınıfa kadar Kayalıktaki okulda, daha sonra Gazi İlkokulu'nda okudum. Okul müdürü Kenan Ülkü Bey vardı, çok iyi biri idi. Bizim Turhan Bey'in babası. O zamanlar kara önlükler vardı. İlkokul boyunca üç bisiklet eskittim. Daha sonra ortaokul ve lise için Denizli Lisesine gittim. İkisi beraber aynı yerdeydi. Ortaokulu Denizli Lisesi'nin tarihi binasında okudum. Denizli Lisesi'nin adı o zamanlar İnönü Lisesi idi. İsmet Paşa da Cumhurbaşkanı idi. Lise 1' de babamın rahatsızlığı dolayısıyla okuldan ayrılmak zorunda kaldım.

Dericilikten Unculuğa ve Çırçıra uzanan süreci anlatabilir misiniz?

Şimdiki hükümet binasının olduğu yer eskiden tabakhaneydi. Yıkılan Kız Meslek Lisesinin alt taraflarında da dereler vardı. Tabakhane'nin atıkları derelere atılıyordu. O dönemde Denizli'nin %70'i tabaktı.

Ana fabrika inşaatından
genel görünüş

Ana Fabrika İnşaat 1977

Bizim ailemiz de öyle. Dedemler, amcamlar tabaklık yaptılar. Bizim tabakhanede çalışan işçiler Gerzile köyünden gelip giderlerdi. Gidiş-geliş 10 km yol sürerdi her gün. Çıkmaları vardı. Çıkınlarında domates, peynir, ekmek getirirlerdi, öğlen onu yerlerdi. Ben üzülürdüm onlara. Sigorta falan yoktu, gün doğumundan gün batımına kadar çalışırlardı, haftalık ücret alıyorlardı. O zamanlar tabaklık çok iyi bir işmiş. Denizli'de önceleri tabaklık, sonra tekstil revaç gördü. Sonradan tabaklığı bırakıyorlar.

Babam,1944 yılında kardeşi ve eniştesi ile birlikte çalışmakta olan Karabacak Un Fabrikasını satın almıştı. Su ile çalışan un fabrikası küçük bir değirmenden farksızdı. Günlük 100 çuval un çıkartıyordu. Babamın İstanbullu, Pandelli Usta adında bir tanıdığı vardı. Gökpınar'dan gelen su kâfi gelmez diye onun tavsiyesi ile bir dizel motor satın alındı. Artık kapasite artmış ve günde 400 çuvala yükselmişti.

1951 yılında çırçır fabrikası kuruldu. Babam vefat etmezden evvel beni çırçır fabrikasının başına koydu. O zamanlar on altı, on yedi yaşlarındayım. "çırçır fabrikasına sen bak" dediler. Fabrikanın sorumluluğunu o yaşlarda bana verdiler. Fabrikada 150 kadın, 10-15 erkek işçi vardı.

Alım satım görevi bendeydi. Denizli'de en fazla pamuğu biz alırdık. 1952-53 yıllarında pamukçuluk yaparken, buradan Horsunlu'ya kadar trenle gider, oradan at veya eşeğe binip Yamalak'a giderdim. Pamuğu aldıktan sonra, aldığım pamukları develere sarar, tren istasyonuna getirir, vagonlarla Denizli'ye taşıtırdık. Bir ara hükümet pamuk fiyatını 1/3 oranında indirerek dondurdu. Birçok fabrika kapandı. Biz pamuk almaya devam ettik. Herkes Abalıoğlu iflas etti dedi. O sene kâr da etmedik, zarar da etmedik. Artık günümüzde pamukta iş kalmadı çünkü işçilik çok pahalı oldu.

Babam, "Oğlum bir alışveriş edeceğiniz zaman önce hısım akrabaya gideceksiniz, sonra en yakın komşulara, sonra aynı vilayette olduklarınıza, sonra komşu vilayetlerdeki yakınlarınıza." diye nasihat ederdi.

Denizli'den İstanbul'a bazen 1 günde telefonla konuşamazdık. En hızlı ve pahalı telefon bağlatma tarifi olan "yıldırım görüşme" ile bile akşama kadar beklenebilirdi. 1955 yılında asker oldum. Önce Denizli sonra da Susurluk. Trenle Denizli'den Susurluk'a doğru giderken görevli yüzbaşı trendeki 100-200 askeri dolaştı tek tek. Hesap makinesi kullanabilen, bordro yapabilen var mı diye sordu. Ben de bildiğimi söyledim. Sen Balıkesir'de kalacaksın o zaman dedi. Beni trenden orada indirdi. Balıkesir'de önce tümendeki subayların bordrolarını tuttum, sonra orduevinin lokantasının hesaplarını tuttum. İki ay kadar kaldım. Daha sonra Alanya Askerlik Şubesi'nde görev yaptım.

Babamda şeker ve kalp vardı. Babam kalp hastası olduğu halde doktorlar ona grip tedavisi yapmışlar. Ben askerdim o dönem, kardeşim de askerdi. Annem dilekçe verdi, beni geçici terhis ettiler. Denizli o zaman çok küçük bir yer olduğu için İzmir'e gittik ve bir doktor getirdik. O doktor; babamın kalp rahatsızlığı olduğunu, 8-10 saatlik ömrü kaldığını söyledi. Dediği gibi 10 saat sonra babamı 41 yaşında iken kaybettik.

Sanayileşme süreci nasıl başladı?

O zamanlar Türkiye'de araba üretilmiyordu, İstanbul Talimhane'de satılırdı arabalar. Arabaları "Almanya'dan işçi permisi almış" Türkler getirirdi. Oradan misal 20-30 tane araba alırdık; kardeşim Turan'la bir kısmını İstanbul'da, bir kısmını da İzmir'de, Ankara'da ve Denizli'de satardık. Ama bu iş bana pek cazip gelmedi. Ben daha çok sanayici ruhluydum, kardeşim Turan ise ticaret hayatına daha yatkındı. Acentesi

olduğumuz araçların, lastik ve akaryakıtın, alım satımını daha çok tercih ederdi.

1966 yıllarında aile bireyleri ayrılarak sanayileşmeye adım atıyoruz. Ben yatırıma sevdiğim için Devlet Planlamaya bir yazı yazdım. "Denizli ve civarında yatırım yapmak istiyorum öneriniz nedir?" diye sordum. Hiç cevap alamadım. 10 gün sonra bir daha yazdım yine cevap yok. Üç defa tekrar ettim aynı yazıyı, hiçbir cevap alamadım. O zamanlar İstanbul'a çok sık giderdim. Hatta her gittiğimde Talimhane'deki Opel Otel'de kalırdım. Öyle ki; otelin bir odasını aylık olarak kiralar, 150 TL verirdim. İstanbul'a bir gittiğimde Turgut Özal'a telefon ettim, "Sayın müsteşarım sizden randevu istiyorum." dedim. Kendisi o zamanlar Devlet Planlama Teşkilatı'nın müsteşarı. "Pazartesi günü saat 09.00'da gel bana." dedi. İstanbul'dan Abant'a, Abant'tan da Ankara'ya geçtim. Turgut Özal beni çok iyi karşıladı. Denizli'de bir sanayi yatırıma yapmak istediğimi, demir çelik fabrikası kurma fikri ile yanına geldiğimi söyledim. Turgut Özal omzumu sıvazladı. "O senin boyunu aşar. Senin gibi gençler bu memleketeye lazım. Fakat biz sadece devletin yatırımlarına bakıyoruz, özel teşebbüsün yatırımlarına bakmıyoruz." Diyerek "Ben seni Odalar Birliği Genel Sekreteri Necmettin Erbakan'a göndereyim." dedi. Ben "Necmettin Erbakan'ı tanıyorum, kendisi ile birkaç sefer cumaya gittik, birkaç sefer yemek yedik." dedim. "Olsun benden selam söyle, sen yine git!" dedi. Denizli'nin milletvekilleri ile yem sanayi tesisi için "ortak ol onlarla", şeklinde bana fikir verdi.

Türkiye'nin İlk Özel Sektör Yem Fabrikasının Doğuşu...

Yem'in "y" sini dahi duymamıştım o güne dek. "Ortak olmam, yapacaksam tek yaparım" dedim. Ve yem fabrikası yapmaya karar verdim. O

Yem fabrikası içi/yem yükleme bandı çalışanları 1980

dönemdeki devlet kuruluşları olan Ankara İskitler, Konya, İzmir Tariş'e gittim, bu fabrikaları yerinde gördüm, görünce şaşırılmışım ve hiç beğenmedim. Daha iyisini yapmayı kafama koymuştum. Gerekli ruhsatı alabilmek için 21 gün Ankara'da kaldım, Nihayet 1969 yılında o dönemin en iyi teknolojisi ile Denizli'de fabrikayı kurdum. Benim kurduğum fabrika on ton saat kapasiteli, yarı otomatik idi. Devletin yem fabrikası ile benim fabrikam çok farklıydı. Onlar demode fabrikalardı. Devlet Yem Sanayi Genel Müdürü fabrikamı ziyaret etti, çok beğendi, "Devletle rekabet mi edeceksin sen?" dedi.

Benim açtığım fabrikadan sonra ise yaklaşık 400 yem fabrikası kuruldu. Ben o sanayicilik hevesinin verdiği enerji ile çok çalıştım. O zaman-

lar günde 20 saat çalışırdım. O yıllarda arabanın bagajına 10-20 kiloluk yemler koyup, Isparta'nın köylerine, Ankara'nın köylerine, kahvelere giderdik akşamları. Yemlerimizi çok zor satıyorduk. Çünkü o dönemde Tarım Kredi Kooperatifleri ve üreticiler tarafından sadece devletin sahip olduğu on bir fabrikada üretilen yemler satın alınıyordu. Özel sektöre girişimine tamamen kapalı olan sektörde büyük zorlukla karşılaştık. Ben de bu duruma isyan ediyordum, "Yunanlı mıyım ben?" diye. O yıllarda İstanbul'a sıklıkla giderdim. Orada da önemli müşteriler edinmişim. Hatta bir seferinde amcam Cafer Sadık Abalıoğlu ile gittik. Kendisini Küçükçekmece'deki meşhur Beyti Lokantası'na götürdüm. Amcam "Sen burayı nereden biliyorsun?" dedi, ben de "buraya da yem

satıyorum" dedim. Ömür Gazoz'a, Ankara Beypazarı'na kadar yem satıyordum. Boğazda köprüler yoktu. Feribotla karşıya geçerdik. Karşıya geçmek için 4-5 saat beklediğimiz olurdu. İstanbul dönüşlerinde arabayı kendim kullanırdım. Yolda, Afyon'da bir mola verir, simit yer, çay içer, tekrar yola koyulurdum. Denizli'ye geldiğim gibi eve uğramadan soluğu fabrikada alırdım.

Arka arkaya atılımlar...

Türkiye'de yem hammadde üretilmiyordu, mısır üretimi yeterli değildi. Amerika'da üretilip, buraya ithal ediliyor, burada işleniyordu.1992 yılında Türk hayvancılık sektörünün kaliteli hammadde ihtiyacını karşılamak üzere, AYTAR firmasını kurarak başta ABD olmak üzere pek çok ülkeden yem hammadde ithalatına

Yem fabrikası içi/yem yükleme bandı çalışanları 1980

başladık ve sektörün önemli oyuncularından biri olduk.

1993 yılında yeni bir sektöre girdik. Sofralık yumurta üretimini başlattık. Türkiye'nin en büyük ve en modern kümes hayvancılığı tesislerini kurduk. Bu işi oğlum Baha başlattı. 1994 yılında başlayan damızlık civciv ve yumurta üretimi ise 48 milyon adetlik yumurta basım kapasitesine sahip bilgisayar destekli iki adet kuluçkahane ile devam ediyor. Şimdi Kocabaş'ta da bin tavuk var.

1996 yılında tekstil sektörüne girerek pamuktan iplik üretimine başladık. Üretimin % 80'ini ihraç eden tesisin faaliyetlerine 2007 yılında son verdik. Çünkü istikbal görmedik. Gıda ve yem alanlarındaki stratejik büyüme hedeflerine paralel olarak 2000 yıllarından itibaren

büyük yatırımlara başladık.

Marmara bölgesindeki talep artışına cevap verebilmek ve nakliye bakımından avantaj sağlamak için, 2000 yılında Çanakkale Biga'da yem fabrikası satın aldık. Denizli'deki fabrikadan sonra ikinci açılan

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı
Resmi Geçit Töreni 1970

yem fabrikasıdır.

Aynı dönemde organik gübre üretimi ile tarımda sürdürülebilir üretimin sağlanması amacıyla Or-

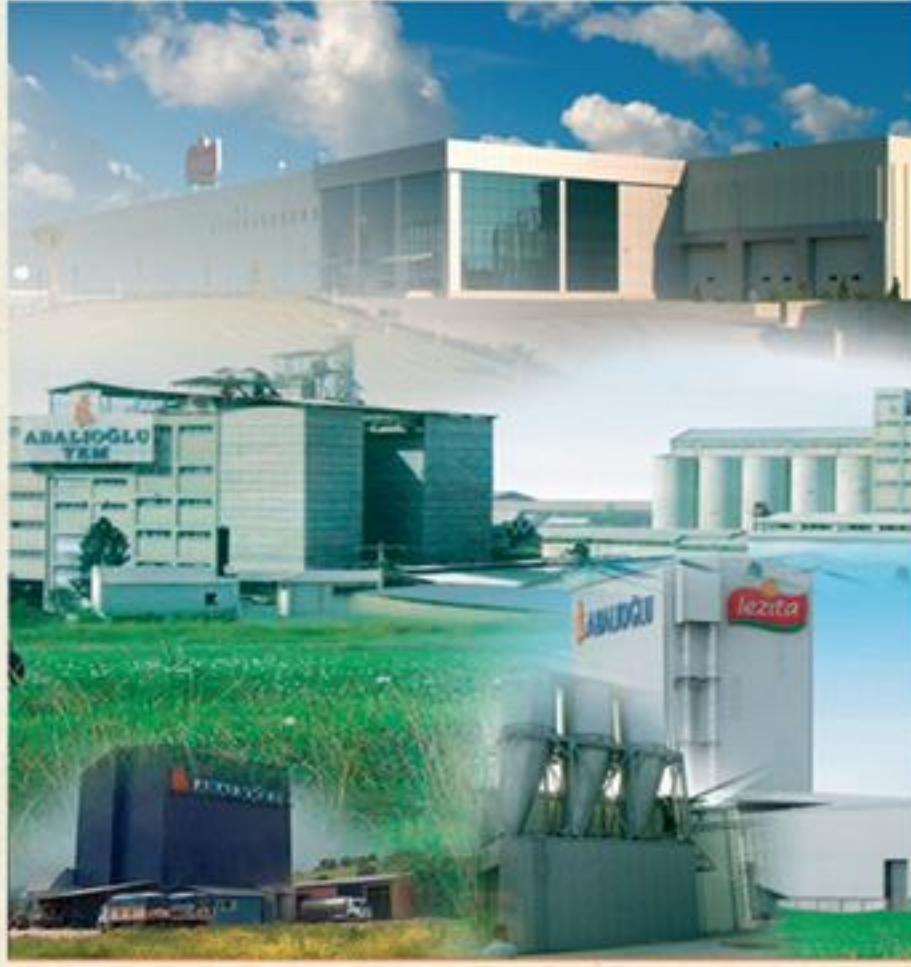
ganik Gübre Tesisi kurduk.

2000'li yıllarda aynı zamanda kurumsallaşma yönünde ciddi çalışmalar yaptık, nitekim bu çabaların sonucunda 2003 yılında tüm iştiraklerimizi ABALIOĞLU Yem - Soya ve Tekstil A.Ş. çatısı altında topladık. 2004 yılında da şirketin yönetim merkezini İzmir'e taşıdık.

Lezita Markasının doğuşunu anlatır mısınız?

2006 yılında İzmir Kemalpaşa'da Türkiye'nin en büyük ve en modern et entegre tesisini kurduk. Lezita markasının ismini ise oğlum Ergun verdi. 2006 yılında Polatlı'da üçüncü yem fabrikasını ve İzmir Çiğli Atatürk Organize Sanayi Bölgesindeki soya fasulyesi işleme tesislerini kurduk. Burada soya küspesi ve soya yağı üretiliyor.

2009 yılında İzmir Kemalpaşa'da

7. Uluslararası Yem Kongresi'nde Orhan Abalıoğlu.

dördüncü yem fabrikamızı kurduk, Lezita'nın kesimhanesi de Kemalpaşa'da olduğu için burası tercih sebebi oldu. Orada günde 250-300 bin hayvan kesimi yapılıyor.

Bizimki sadece Türkiye'nin değil Avrupa'nın en güzel kesimhanesi. Avrupa'nın kesimhaneleri 20-30 yıllık. Bizimki ise henüz çok yeni. Ayrıca Avrupa'daki tesislerde makine ile kesim yapılıyor, bizde 20 kişilik ekibimizle İslami usullere göre yani elle kesilerek kan akıtılıyor.

2009 yılında Honaz-Kızıyer'de bir besi çiftliği kurduk. 2.000 büyükbaş hayvanımızın bulunduğu bu çiftliğimizin planlarını Amerika'dan getirdik.

Yine 2009 yılında İzmir Karaburun'da çipura, levrek yetiştirmek için balık çiftliği kurduk. O benim en küçük oğlum Ergun'un fikri idi. Oradaki balıklar ihraç da ediliyor, iç piyasada da satılıyor.

2011 yılında Mersin'de beşinci yem fabrikamızı, 2012 yılında da Bafra'da altıncı yem fabrikamızı faaliyete geçirdik.

2013 yılında ise yedinci yem fabrikamızı Manisa-Turgutlu'da açtık. Sekizincisini ise Trakya tarafında açmayı düşünüyoruz. Ayrıca yine 2013 yılında İzmir/Urla'da balık işle-

me ve paketleme tesisi açtık, günden güne artarak devam eden bir enerjimiz var.

İstanbul Sanayi Odası her yıl Türkiye'nin 500 büyük sanayi firmasını belirliyor. Bu sonuçlara göre 2010 yılı içerisinde 70.sırada yer aldık.2011 yılında da 72.sıradaydık. Hedefimiz daha üst sıralarda, ilk 50 içinde yer almak.

Geçmişten paylaşmak istediğiniz özel duygular...

Teknoloji eskiye göre çok ilerledi. Yem fabrikamızın ilk dönemlerinde çalışanlarımızdan Turan Konyalıoğlu vardı, Yem fabrikamızda mısırın kalite kontrolünü yapan kişi idi. Mısır tanelerini eliyle avuçlardı. Yukarıdan aşağı doğru bırakarak mısırın masaya düşmesindeki zıplamayla rutubetini ölçerdi. 1980 yılında 75 ton yem çıkarırdık. Konyalıoğlu o yıl vefat etti. Çok çalışkan biri idi, iki üç kişinin yaptığı işi tek başına yapardı.

O dönemlerde çalışanlarımızla aramızda farklı bir ilişki vardı. Bizde 24 kişi çalışırdı, maaşlarını aldıklarında benim elimi öpmeye gelirdi her biri. Şimdi 2.200 çalışanımız var.

Bizim fabrikadan 100 kadar kişi emekli oldu. Cuma günleri emeklilerden beni ziyarete gelenler olur

halen. Emeklilerimizden Süleyman Durmuş'u da ben ziyaret ederdim, ancak kendisi maalesef çok yakın bir zamanda aramızdan ayrıldı.

Bu çalışmalar içerisinde çok güzel değerleriniz, ilkeleriniz var. İnsanla ilgili! Sanayi tamam. Üretim tamam. Kurumsal olarak, hayata genel anlamda devletimize ve milletimize Türkiye'ye güzel insan kazandırma çabalarınız da var. Bu konulardaki görüşlerinizi alabilir miyiz?

Evet. Açtığımız okullarda 6.400 öğrencimiz var, hedef bu sayıyı 10.000'e çıkarmak. İlköğretim okulunda 960 öğrenci ile başladık şimdi orada 1.700 öğrenci var. Ardından Endüstri Meslek Lisesi geldi.3.000 öğrenci kapasiteli büyük bir okul,43 dersliği var. Bir de eşimin adını taşıyan Anadolu İmam Hatip Lisesi yaptırıldı.1.700 öğrenci kapasiteli. Bu yıl, 32'şer derslikli Anadolu Öğretmen Lisesi, Anadolu Sağlık Meslek Lisesi, Anadolu Ticaret Meslek Lisesi ve yine bir Anadolu veya Fen Lisesi olmak üzere 4 okulun daha temelini atacağız. Bu arada "toplum ve biz" diyerek öğrencilere burs da veriyoruz.

Bir de Denizli horozunu destek-

Cedide ABALIOĞLU , Orhan ABALIOĞLU

Ailecek çekilen fotoğraf 2011,
Ayaktakiler Soldan Sağa: Ergun ABALIOĞLU, Filiz ABALIOĞLU, Ender ABALIOĞLU, Baha ABALIOĞLU
Oturanlar Soldan Sağa: Orhan ABALIOĞLU, Cedide ABALIOĞLU

lemek için bir çabamız var. Proje kapsamında Tarım İl Müdürlüğü'ne ihtiyaç duyulan alet-edevatları aldık, kümesleri yaptık, laboratuvarı kurduk. Onlar şimdi Denizli horozu üretiyorlar.

Türkiye Yemciler Derneği'ni 6 kişi ile birlikte kurduk, halen üyesiyim.

Yaptığımız çalışmalarla 2009 yılında Denizli'de Kurumlar Vergisi rekortmeni olduk. 15 Temmuz 2010 tarihinde ise Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden "TBMM üstün hizmet ödülü" verdiler. Ödül aldığımızda gözlerim yaşardı.

Değerli Ailem...

Eskiden bütün sülale hısım akraba ile evlenirdi. Ben hısım akraba ile evlenmeyeceğim dedim. Aydın'dan annem bir kız baktı bana, enstitü son sınıfta okuyordu o dönemde eşim. Nasip oldu, 1 Mayıs 1960 tarihinde eşim Cedide Hanımla evlendik. Bu evliliğimizden 3 erkek, 1 kız olmak üzere 4 tane pırlanta gibi çocuğumuz oldu. Çocuklarımızın istikballerinin parlak olması için hep çabaladım. İşlerimizin büyük kısmını oğullarım yürütüyorlar. Kendi aralarında iyi bir iş bölümü yaptılar. Kızım ise ev hanımı, çocuklarını bü-

yütüyor. Eşim Cedide tüm bu çalışmalarım da bana hep destek oldu. Onlarla gurur duyuyorum.

Hiç unutmam bir gün, dil bilmediğim için Hamburg'da ağladım, dil öğrenemedim diye. Ben bütün bu işleri dil bilmeden yaptım. Yirmi kez Hamburg'a, yirmi kez de Zürih'e gittim. Dil bilmeden yaptığım pazarlıkla makineler aldım. Ant içtim kendi kendime o gün, çocuklarıma yüksel tahsil yaptıracağım diye. Dört çocuğum da tahsillerini tamamladıktan sonra bir yıl süre ile Amerika'da kalarak dil öğrendiler.

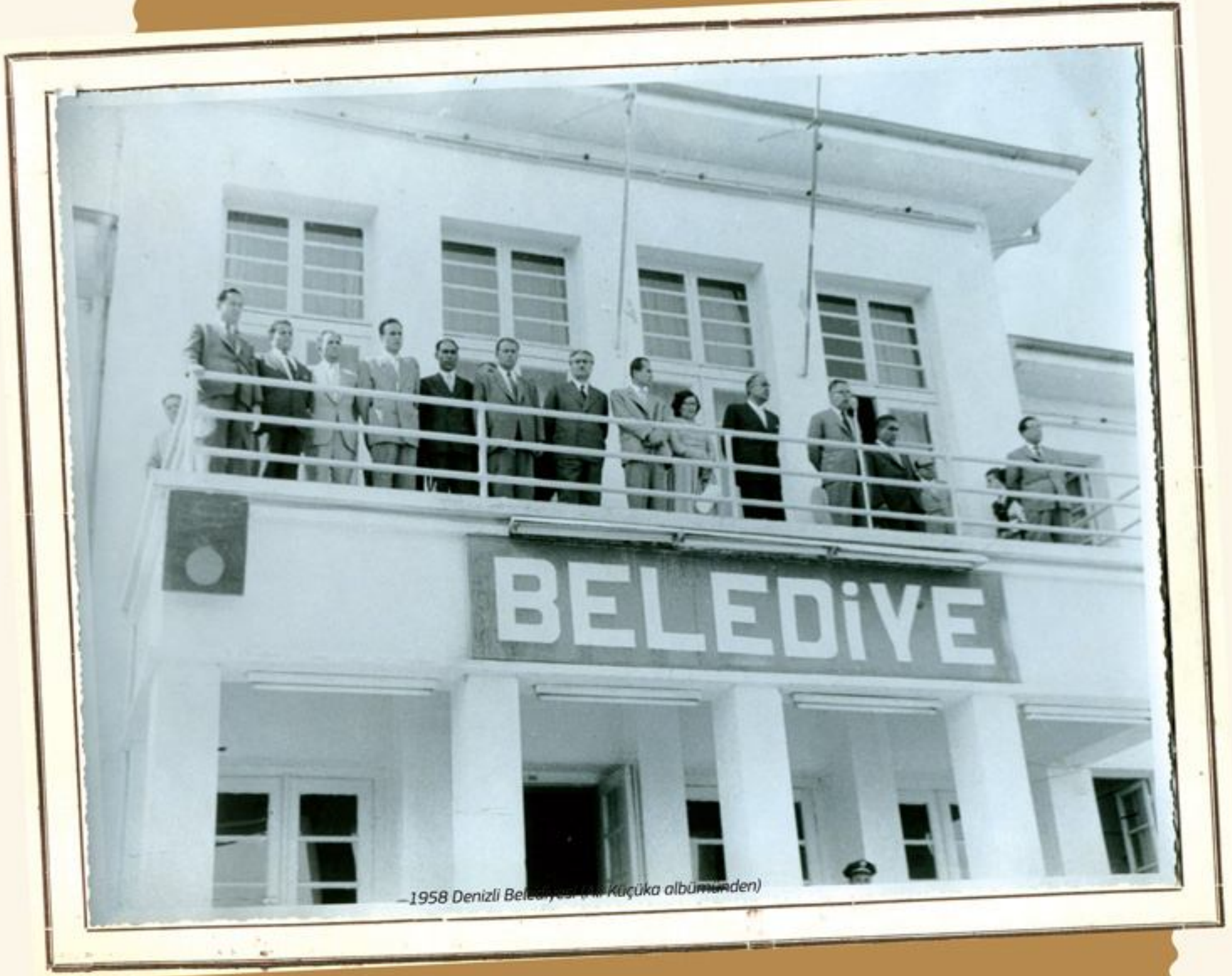
Son olarak genç girişimcilere tavsiyeleriniz neler olacaktır?

Söylemek istediğim ilk şey; hayatınızda doğruluktan ve dürüstlükten ayrılmayacaksınız. Haram yemeyeceksin. Üçüncüsü kaliteden ödün vermeyeceksin. Ben yem fabrikasını kurduğum zaman yemin en iyisini biz yaptık. O zamanlar yemin "y" sini dahi bilmiyorduk, fakat çok çalıştık.

İş hayatında başarılı olmak için çok çalışmak, iyi bir lider olarak takımınızı motive edebilmek, neler bildiğinizi değil neleri bilmediğinizi bilmek, insanlardan enerji almak yerine insanlara enerji vermek, kendinizi sürekli yenilemek ve tüm insanları

sevmek çok önemlidir. Unutmayın başarı yolu herkese açıktır. Önemli olan doğru yolu bulabilmektir.

Babam, "Oğlum bir alışveriş edeceğiniz zaman önce hısım akrabaya gideceksiniz, sonra en yakın komşulara, sonra aynı vilayette olduklarınıza, sonra komşu vilayetlerdeki yakınlarınıza." diye nasihat ederdi.

-1958 Denizli Belediyesi'nin Küçük albümünden)

BELEDİYE ESKİ ÇALIŞANININ ANILARINDAN DENİZLİ BELEDİYE HİZMET BİNALARI

Öğr. Gör. Necmi Özdemir
Pamukkale Üniversitesi

Denizli Belediyesinin Mekân Tarihçesi

- 1920'ler Demirciler Caddesi (Bayramyeri) tek katlı bina
- 1930-40'lı yıllar Bayramyeri Meydanı tek katlı bina
- 1951 Gazi İlkokulu yanındaki (Şimdiki Atatürk parkı) eski Halkevi binası
- 1976 Demirciler Caddesi (Bayramyeri) Havuzlu çarşıda kiralananan yerler
- 1979 Yeni Belediye binası için yarışma açıldı
- 1982-93 Çınar'daki şimdiki belediye binası

Kurulduğundan beri çeşitli mekânlarda hizmet veren Denizli belediyesinin hizmet binaları sürecini gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla, araştırmalar yaparak, konuyu bilenler ve o dönemi yaşayanlarla konuşarak bu yazıyı kaleme aldım.

Duyduklarım ve Dinlediklerim

Denizli Belediye Binası bizler doğmadan önce 1930'lu yıllarda Bayramyeri'ndeki şimdiki Belediye İş Hanının olduğu yerde Keçeciler Caddesi (şimdiki Demirciler Caddesi) köşesinde iki katlı bir binanın alt katındaymış. Mazioğlu Binasıymış. Babam öyle söylerdi. Üst katında Sıtmayla Savaş Dispanseri varmış, babam da orada çalışmış. Keçeciler caddesine (Demirciler Caddesi) doğru da hanlar vardı; hatırlıyorum.(4)

Denizli Belediyesi, 1935 - 1940'larda Bayramyerindeki şimdiki Ziraat Bankası (Eski Emlak Bankası) ile Karşıdaki Bayramyeri Eczanesinin olduğu yerde idi. Aradaki 2.ci Ticari Yol o zamanlar açılmamıştı. Belediye binası, L şeklindeydi alt tarafı çiçekli bahçeli bir yerdi. Tek katlı ahşap bir binaydı altı bodrumdu. Bayramyeri tarafından girdiğinizde de "düzayaktı". Hamam tarafından girersen ikinci kata merdivenlerle çıkılırdı. İtfaiye de oradaydı. Bir ya da iki arazözü vardı. Belediye Doktoru Haydar Bey de oradaydı. Çocukluğumuzda muayeneye giderdik.(1) 2.ci Ticari yol yoktu o zamanlar. Bayramyerinde bayramyeri İş Hanının önünden doğrudan aşağıya inen yol istasyon caddesine çıkan dar bir yoldu. Turan Karakolu vardı o yolda şimdiki Etiler Mağazasının bitişiği. Narin Otelin olduğu köşede. Eski adı Karakol Caddesiydi. (1)

"Halkevleri 1950-1951 yıllarında devletin parasıyla yapıldı diye mallarıyla birlikte hazineye devredildi. O dönemde Turhan Bahadır Belediye başkanıydı. Başbakan Adnan Menderes'e çıktı; "Halkevi

Bayramyeri meydanındaki belediye binası

binasını bize ver, belediye binası olarak kullanmak istiyoruz" diye. Başbakan ise vermedi. Başkan Turhan Bahadır da Bayramyerindeki binayı mali-i inhidam (yıkılmaya yüz tutmuş eski bina. Oturulması ve kullanılması tehlikeli) kanununa göre Belediye Meclisinden ve Belediye Encümeninden geçirerek yıkma kararı çıkarttı ve binayı yıktı. Halkevi binasının yanına iki-üç çadır kurup belediye personelini içine taşıdı. Başbakan Adnan Menderes, tekrar ziyaret edildi ve bu görüşmede bina için izin çıktı.

Belediye, 2. Ticari Yolu açınca belediye binasının arsasını da Bayramyeri'ndeki kamulaştırmaların karşılığı olarak bir kısmını Emlak Kredi Bankasına (şimdiki Ziraat Bankasının olduğu yer) bir kısmını da Tatarlara (sonradan Dartarlar dendi) verdi. Şimdiki Bayramyeri Eczanesinin olduğu yer. (1)

Anılarım ve bildiklerim

Hatırladığım ve bir süre görev yaptığım ilk Denizli Belediye Binası, Denizli Valiliğinin karşısındaydı. Şimdiki parkın ön tarafındaydı. Gazi ilkokulu sırasındaydı. Gazi ilkokulu ile Belediye binası arasında dar bir yaya yolu vardı. Arka sokağa bağlayan. Güreşçi Bayram Şit'e Dünya Olimpiyat şampiyonu

olduğunda Denizlililer şükranlarını iletmek için verdikleri ve günümüze kadar gelen bu büfe yolun başında; Gazi ilkokul ve Belediye binası arasında yolun tam ortasındaydı ve bu yola büfenin sağından ve solundan giriliyordu. Yüksekçeydi ve merdivenlerden çıkılıyordu.

Belediye binasının arkası parktı. Parkın, hem Gazi ilkokulu tarafından, hem de sağ taraftan girişi vardı. Binanın sağ tarafında da yol vardı. O yol Doktorlar Caddesinin başlangıcına açılıyordu.

Belediye binası üç katlıydı. Bir bodrum ve iki kat. Ana giriş Vilyete bakıyordu. Önünden sağından ve solundan merdivenle çıkılıyordu. Giriş kapısının üstü kapalıydı. Ön tarafta beş kolon vardı. Üstü terastı; birinci katın balkonuydu. Terasa birinci kattan çıkılabiliyordu. Bayramlarda ve özel günlerde şehrin bürokratlarının halkı selamlama yeri olarak kullanılıyordu. Binanın önü genişceydi. Gazi ilkokulu tarafından arabalar önüne gidebiliyordu. Ana yola inmeden kaldırım vardı. Kaldırıma da 4-5 merdivenle iniliyordu. Dikdörtgen pencereleri vardı. Binanın balkonunun bulunduğu duvar bölümü tahminen bir iki metre öndeydi. Değişik bir mimari özelliği vardı. Bodrumun üstünden giriş yapıldığında girişin

tam karşısında Nikah Salonu vardı. (2) Bodrum önceleri arşiv olarak kullanıldı. Üst katta Başkanın ve yardımcılarının ve bazı daire müdürlüklerinin çalışma odaları vardı.

Nikah salonunun arkasında üstü örtülü ön tarafı açık parkın çay ocağı vardı. Aynı zamanda orada 1976 yılına kadar kullanılan su işçilerinin eşyalarını koyduğu bir oda da vardı. Su işçilerinin bisikletleri, kazma ve kürekleri, boru, maşon (iki boruyu birbirine bağlayan vida) v.b. malzemeleri ve değişik aletleri vardı. Arkasındaki çay bahçesi çok güzeldi. Yerler de mıcır vardı. Ortasında havuz. Havuzun kenarları tahta sandalye ve masalarla doluydu. Sol arkada da küçük havuzcuklar olduğunu hatırlıyorum. Etrafı sarmaşıklarla kaplıydı. Gazi ilkokulu tarafı içinde sandalye ve masa bulunan sarmaşıktan küçük odalar oluşturulmuştu.

Deprem Etkisi

1976 yılına kadar bu bina işlevini sürdürdü. Bu binayı son kullanan Belediye Başkanı Hasan Gönüllü oldu. Çünkü 1976 yılındaki depremde bina hasar gördü ve oturamaz raporu verildi. Deprem sonrası binanın arkasına büyük bir deprem çadırı kurduk Belediye hizmetlerini bu çadırdan yürüttük. Çadıra sığmayanlarda kenarlardaki sarmaşıklarla kaplı küçük odalarda görevimizi sürdürdük. Daktilolarla evraklar hazırladık.

Denizli Belediyesinin Kısa Tarihçesi

Denizli`de ilk Belediye teşkilatı 1876`da kurulmuştur. Bu tarihlerde Denizli, mülki bölünmede Aydın Livasına bağlı bir kaza merkezidir. 1883`te Sarayköy, Buldan ve Tavas İlçelerinin bağlanmasıyla "Sancak" haline getirilen Denizli, 1884`te Çal 1888`de Acıpayam ilçelerinin katılımıyla Aydın`a bağlı mutasarrıflık, Türkiye Cumhuriyeti`nin kuruluşuyla da il olmuştur.

(Denizli Belediyesi Resmî Web Sitesinden)

Deprem nedeniyle ayrıldığımız binadan Bayramyeri Demirciler Caddesinin sonunda o yıl yapılan Havuzlu Çarşıya birinci ve ikinci katı kiralandı ve taşınıldı. 1976 yılında tamamlanan Havuzlu Çarşının ilk kiracıları Denizli Belediyesi oldu. Ben orada çalışmadım. O yıl üniversiteyi kazandım ve Belediyeden ayrıldım. O dönemlerde Üniversitelerde boykotlar devam ediyordu. Üniversitelerde devam zorunluluğu kaldırıldı. Ben Tekrar Belediyeye döndüm. Belediye Havuzlu Çarşıdan ayrılmış. 2.Ticari yoldaki Selçuk iş hanının 2-3 ve 4.katlarına taşınmıştı. Bu binada da Belediye kiracıydı.

Bu arada Bayramyeri otopark ve iş hanının yerleri Başkan Ali Dartanel döneminde Belediye Meclisinin 23 Aralık 1970 tarih ve 110 sayılı kararıyla otopark ve iş hanı olarak tadil edilmiş ve kamulaştırılmıştı. Bayramyeri iş hanının olduğu yerler Kaleiçi'ne dahildi. Kaleiçi'nin ön cephesiydi. Demirciler Caddesindeki Hilal Lokantası (Fotoğrafçı Cengiz Akhisar'ın babası İbrahim Amca çalıştırdı.) yerleri kamulaştırıldığını hatırlıyorum. Şerif Ali Fırının da kaldı kamulaştırma.(Şerif Ali Fırını kendisine has şekil ve kıvamda ekme çıkarıyordu. Herkes çıkardığı ekmeği alabilmek için uzun kuyruklar oluştururdu. Ramazan'da o kuyruklara öğleyin girer ve fırından çıkan ekmeği filelerle eve götürürdük.) Bu İş Hanının projeleri Bayındırlık Bakanlığında 1975 yılında onaylanmıştır. Bu binanın yapılması ihalesi yapıldıktan sonra inşaata başlandı. Yıl 1975-1976...

Aynı yıl Delikliçinar otopark ve iş hanı binasının yerleri imar planında konut alanı görülmesine rağmen Belediye Meclisinin 11 Eylül 1972 tarihindeki kararıyla otopark ve iş hanı olarak tadil edilmiş ve kamulaştırılmıştı. Bu binanın da temeli 1975 yılında atılmıştı.

Bu arada 1976 depreminde hasar gören ve oturamaz raporu olan eski Belediye Binası atıl vaziyetteydi. Boştu, Bir ara Döner Sermaye Müdürlüğüne bağlı Tanzim

Satış Mağazalarının Toprak mahsulleri Ofisinden aldığı pirinçleri koyduk. Depo olarak kullandık.

Vilayetin karşısındaki yere yeni Belediye binası yapmak için çalışmalar başladı. Yer Gazi ilkokulunun yanındaki park alanı idi. Yıl 1979 Ulusal bir yarışma açıldı. Denizli Belediye Binası Projesi için. Komisyon; Ankara'lı Mimar Orhan Dinç ve ekibinin projesini 1.seçti. O dönemde bu projelerin onaylanma safhasında görev aldım. İller bankasına onaylatmaya götürdüm. Yeni Belediye Binası Gazi İlkokulunun yanındaki park alanına yapılacak ve 2 bloktan oluşacaktı.

Birinci blok önde valiliğe bakıyordu. 3 katlıydı. Kare biçiminde köşeleri kesik olduğu için sekizgen gözüküyordu. Ortasında sekizgen bir boşluk vardı.

Arkasındaki blok Kültür Merkezi olarak tasarlanmıştı. O da 3 katlıydı. Büyük C harfine benziyordu, Ortası ve kenarları yeşil alan olarak tasarlanmıştı.2.katta iki bloğu bağlayan tüp geçit vardı. Denizli belediyesinin 1978- 1979 çalışma raporu kitabının arka kapağında maketinin resmi vardı.

1980 yılında eski bina yıkıldı. Enkazı kaldırıldı. Yeri temizlendi. Yer tespiti yapılarak kazı çalışmalarına başlanacaktı.12 Eylül 1980 darbesi oldu.

12 Eylül 1980 darbesinde Selçuk İş Hanıdaydık. 1980 Darbesinde Belediye Başkanı Hasan

Gönüllü görevinden alındı. Yerine Defterdar Nihat Yalaz getirildi. Vilayet Yazı İşleri Müdürü Bekir Öğreten ile Bayındırlık ve İskân Müdürü Fahrettin Altuğ Başkan Yardımcısı oldu.

1979 yılında Bayramyeri Otopark ve İş hanı tamamlanmış ve geçici kabulü yapılmıştı. Denizli Belediyesi 1980 yılı sonlarında Belediye İş Hanı binasının 2. ve 3. katlarına yerleşti. O dönem Fen İşleri Müdürlüğünde görev yapıyordum. 2.katta Hesap İşleri Müdürlüğü ve Fen İşleri Müdürlüğü. 3.Katta İktisat, Hukuk, İmar İşleri müdürlükleri, Başkanlık ve nikah memurluğu vardı.

Milli Güvenlik Konseyi bir genelge yayınladı. Genelge de " Kamuda yarım kalan inşaatların acilen bitirilmesine ve yeni inşaatlara ikinci bir emre kadar başlanmamasına..." diye.. Bu emre uyularak yeni hizmet binası yapımına ara verildi.

Emir gereği Delikliçınar Camisi karşısında yarım kalan Delikli Çınar otopark ve İş Hanı binasına öncelik verildi. Bayramyeri Oto Park ve İş Hanı ile Delikli Çınar otopark ve işhanı binaları Belediye Başkanı Ali Dartanel döneminde projelendirilmiş Belediye Başkanı Hasan Gönüllü döneminde ek projeler oluşturulup Bayındırlık Bakanlığından onaylama işlemleri gerçekleştirilmişti.(3)

Bu arada Nihat Yalaz Belediye Başkanlığından ayrılmış yerine

Emekli Kıdemli Albay Ahmet Acar 16 Kasım 1981 tarihinde göreve başlamıştı.

1982 yılı sonunda şimdiki Belediye binası alt katları tamamlandı. Etrafındaki binaların bir kısmı kamulaştırılarak yıkıldı ve etrafı açıldı. 1983 yılı başında kış ortasında biz bu binaya taşındık. Taşındığımızda üst katların sıvası devam ediyordu. Alt katlar kiraya verildi. Yerleşimde 1.kat Başkanlık katı; Başkan, Başkan Yardımcıları, Encümen ve Meclis, Yazı İşleri Müdürlüğü, Ayar Memurluğu, Zabıta Müdürlüğü 2. kat; Hesap İşleri ve Ayniyat Servisi. Basın Müdürlüğü 3.kat. İmar Müdürlüğü. 4.Kat Fen İşleri Müdürlüğü. 5.Katta Hukuk, Personel, İktisat ve diğer Müdürlükler vardı. 6.Kat Arşiv 7. katta da bir restoran vardı. Restoran katı sonradan Belediye Yemekhanesine dönüştürüldü. 1986 yılında Belediyeden ayrıldım.

Sonraki Yıllarda Binaya ilave katlar eklendi. Eklenen Alt kat Sergi Salonu. Birinci kat Yazı İşleri Müdürlüğü.2.kat Emlak Müdürlüğü. 3.ve 4.katlarda Belediye Meclis Salonu haline getirildi.

Kaynaklar:

1. Burhan UZUNOĞLU - 1930 doğumlu - Ezzaç
2. Mustafa Ali Çetin - 1948 doğumlu - Avukat Belediye Eski Başkan Yardımcısı
3. Hasan GÖNÜLLÜ - 1938 doğumlu- Mimar Belediye Eski Başkanı
4. M. Feridun ALPAT - 1931 doğumlu Yüksek Mühendis - Mimar
5. Denizli Belediyesi Web sitesi
6. Denizli Belediyesi 1975-1976 Faaliyet Raporu kitabı
7. Denizli Belediyesi 1976-1977 Faaliyet Raporu kitabı
8. Denizli Belediyesi 1977-1978 Faaliyet Raporu kitabı
9. Denizli Belediyesi 1978-1979 Faaliyet Raporu kitabı
10. Denizli Belediyesi 1979-1980 Faaliyet Raporu kitabı

Kızılcaabölük Ovası - 2011 Fot: Mehmet Çakır

DENİZLİ GÜVERCİNLERİ

Yrd. Doç. Dr. Hayri ÜN
Pamukkale Üniversitesi Öğretim Üyesi

Denizli'de yetiştirilen dört adet güvercin ırkı (Azman, Dolapçı, Yoz [tokur] ve Katal) Denizli yöresine özgüdür ve dünyada sadece burada yetiştirilirler. Bu özellikleri ile ülkemizde ve dünyada birçok güvercin yetiştiricisinin ilgisini çekmektedir

Bir şehrin dünya çapında tanınabilmesi için o şehre ait dünyaca bilinen en az on adet meşhur öğesinin olması gerektiği bilinir. Denizlimizin meşhurlarını saymaya kalktığımızda herkes Pamukkale ve Denizli horozunu bir çırpıda sayıverir. Bunların dışında da Denizlimizin meşhurları vardır. Mesela Yatağan bıçakları, Buldan bezleri, Çivril elması, Çal üzümleri, Serinhisar lebbisi, Çameli cevizi bunların arasında sayılabilir. Ancak Pamukkale ve Denizli horozu dışındakilerin tam olarak tanındığını söylemek mümkün değildir. Elbette ki bunların dışında da Denizlimize özgü birçok değerimiz vardır. Bunların bazılarını biliyoruz bazılarında ise Denizli’de yaşayanların bile haberi yoktur.

Bu açıdan baktığımızda Denizlimize özgü değerlerimizden birisi de güvercinlerimizdir. Çünkü Denizli’de yetiştirilen dört adet güvercin ırkı Denizli yöresine özgüdür ve dünyada sadece burada yetiştirilirler. Bu özellikleri ile ülkemizde ve dünyada birçok güvercin yetiştiricisinin ilgisini çekmektedir.

Ülkemizin neredeyse her iline özgü, dünyada sadece o ilde yetiştirilen güvercin ırkları vardır. Ülkemizde bu şekilde tespit edilmiş yetmişin üzerinde güvercin ırkı vardır. Bunlar sadece yetiştirildikleri ilde bulunurlar ve yalnızca o ilde yetiştirilirler. Bu kapsamda Denizli ilimize özgü olan ve Azman, Dolapçı, Yoz (tokur) ve Katal isimleri ile uzun yıllardır yetiştirilen 4 adet ırk bulunmaktadır.

Denizli ilimizdeki güvercin ırklarının korunması ve ıslah edilmesi ile ilgili dernekler bile kurulmuştur. Bu dernekler aracılığı ile güvercinlerin envanteri çıkartılmış, bu kuşların fiziksel ve uçuş özellikleri belirlenmiş ve hazırlanan internet sitesi ile tüm dünyaya duyurulmuştur. Özellikle internet sitesi aracılığıyla yurt içinden ilgi duyan güvercin yetiştiricileri

Denizli’ye gelmiş ve bu güvercinlerin özellikleri ile ilgili bilgi almışlar ve bu güvercinlerden beslemeye başlamışlardır. Bunun dışında yurt dışından da Amerika, Hollanda, Almanya’dan misafirler gelmiş ve güvercinlerimiz hakkında bilgi almışlardır. Bunların en önemlisi Avrupa Uçucu ve Dönücü Irklar Federasyonunca (EFU) ilimiz ziyaret edilmiş ve güvercinlerimiz onlara tanıtılmıştır. Bununla birlikte güvercin fotoğrafçılığı yapan Thomas Hellman ilimize güvercinlerimiz için gelmiş ve kendine ait stüdyosunda Denizlimize ait güvercinlerimizin fotoğraflarını çekmiştir. Her yıl Denizlimize ait olan dört adet endemik ırk için talep gelmekte ve bu talepler imkânlar ölçüsünde karşılanmaya çalışılmaktadır.

Denizli’de güvercin yetiştiriciliğinin tarihi

Güvercin yetiştiriciliğinin tarihi Osmanlı, Selçuklu hatta Orta Asya’da kurulan Türk devletlerine kadar uzanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Türkler ile güvercinler arasında beraberlik çok eski tarihlere dayanmaktadır. Özellikle Selçukluların hükümlerinde olduğu her bölgede bir güvercin ırkı bulunmaktadır. Yine olaya tarihsel açıdan bakıldığında yakın zamanda Sırp yazar Bora Vasiç yazdığı kitapta bu konuya dikkat çekmektedir. Vasiç kitabında “Günümüzde Avrupa’da ve özellikle Balkanlar’da yetiştirilen güvercinlerimiz Kosova’nın fethinden sonra Türkler tarafından getirilmiştir.” demektedir.

Bunların yanında güvercin yetiştiriciliği hakkında ne yazık ki elimizde çok sayıda yazılı bilgi ve belge bulunmamaktadır. Ben kesinlikle bu konuda yazılı belgeler bırakıldığına inanıyorum. Özellikle Selçukluların tarihi incelendiğinde sanat ve kültürde çok ileri olduklarını özellikle bıraktıkları eserlerden görebilmekteyiz. Bu

kadar güzel eserler bırakmış olan bir devletin bunları kayıt altına almamaları düşünülemez. Bu konuda aslında bizim yaşayan torunlar olarak vefasızlığımızın yanında, son yüzyılda biz Türkleri sadece göçebe çadır eşrafı olarak gösterme gayretlerinin de olduğuna inanıyorum. Çünkü özellikle bizim tarihimiz derinlemesine araştırılmıyor. Ancak Bizans’a ve eski Roma’ya ait ne kadar eser varsa en ince ayrıntısına kadar ortaya çıkarılıyor. Ayrıca savaşlar sırasında yakılıp yıkılan kütüphaneler de yazılı belgelere ulaşılmasını zorlaştırıyor.

Yukarıda saydığım sebeplerden dolayı güvercinlerimiz ile ilgili şu ana kadar çok net yazılı bilgilere ulaşabildiğimiz söylenemez. Ancak toplumların tarihlerinde bir yazılı kültür vardır. Bir de folklorik kültür vardır. Folklorik kültüre bir takım veriler ve izlerden yola çıkarak ulaşabilirsiniz. Bunlar arkeolojik veriler, bugün içerisinde o günlerden kalan sözler, hareketler vb. bunları bir araya getirir ve mantıklı bir sonuca ulaşırsınız. Yazılı kültürde yazılı belgelere ulaşıldığında çok fazla problem olmadan konular incelenebilir. Ancak folklorik kültürün yazılı olmaması ve nesillerden nesillere sözle ve yaşanarak aktarılmasından dolayı varılan sonuçlar çok kesin olamamaktadır.

Folklorik kültürün belirlenebilmesi için, yüzyıllardır o bölgede kültürün hiç değişmeden ya da ufak değişikliklerle var olması ve arkeolojik verilerle de desteklenmesi gerekmektedir. Bazen de folklorik kültürlerdeki (kullanılan sözler, terimler oynanan oyunlar, giyim tarzları vb.) benzerliklerden yola çıkılarak kültürlerin etkileşimi ortaya konulabilir ve bir kültürün nereden nereye aktarıldığı kanıtlanabilir. Folklorik kültür oluşurken din, inanç, milli unsurlar vb. etkili olabilir, bazen de o yöredeki din ve milliyet değişse bile o kültür değişmeyebi-

Denizli Karaman Mahallesi Saracoğlu evinin duvarında bulunan güvercin figürü

Akhan Kervansarayındaki güvercin figürü ve Denizli Dolapçısı

lır. Güvercin yetiştiriciliğine bu kapsamda bakıldığında, ilimizde çok köklü bir güvercin yetiştiriciliğinin olduğunu gösteren bilgiler mevcuttur.

Bilindiği gibi Denizli Türklerle ilk defa 1070'te buluşmuştur. O tarihten sonra birkaç defa el değiştiren ilimiz 1206 yılından günümüze kadar tamamen Türklerin egemenliğinde yaşamıştır. Bizans dönemindeki adı Laodiceia olan şehir Türklerin fethinden sonra Ladik ismini almıştır. Şehrin girişine de 1254 yılında Akhan Kervansarayı yaptırılmıştır.

Bu kervansarayda dikkati çeken en önemli unsur kervansarayın giriş portalındaki güvercin figürüdür. Resim 1'de görülen bu figür günümüzde Denizli'de yetiştirilen "Dolapçı" isimli güvercine çok fazla benzemektedir. Çünkü "Anadolu Selçukluları ve Büyük Selçuklu Kervansaraylarında en önemli figür olarak hep vahşi hayvanlar amblem olarak kullanmışlardı. Özellikle bunlardan çift başlı kartal bilinenlerdendir. Ancak Denizli Akhan Kervansarayında kullanılan figür hiçbir kervansarayda ana figür olarak kullanılmayan güvercin figürüdür." İşte bu gerçek Anadolu Selçuklularının Denizli'de güvercin kültürüne verdiği önemi bir anlamda göstermektedir.

Denizli ilimizde çok az kalan

Denizli evlerinin bazılarında da güvercin figürleri bulunmaktadır. Bunlardan birisi yanda görülen Denizli Karaman Mahallesi Saracoğlu evinin duvarında bulunan güvercin figürüdür.

Bora Vasiç'in kitabında günümüzde yetiştirilen güvercinler ve güvercinleri isimlendirmekte kullandıkları isimler de bulunmaktadır. Bu isimler ile bugün bizim Denizli'de kullandığımız isimlendirmeler arasında çok ciddi benzerlikler bulunmaktadır. Hatta bunların bazıları sadece Denizli ilimizde kullanılmaktadır. Bu isimlendirmelerden bazıları şunlardır:

Altınbaş (Altanbash),
Arap (Arap),
Bakiri (Bakarac)
Beyaz (Beaz),
Al Enseli (Alenselya),
Ladika (Vladika)

Bu isimlendirmelerden özellikle Ladika ismi oldukça dikkat çekicidir. Çünkü Ladika isminin bulunduğu kadarı ile bir anlamı yoktur. Ancak Ladik'ten gelme anlamıyla kullanılmış olması oldukça yüksek bir olasılıktır. Bu kuşun renk tanımlamasına göre güvercinin gök (mavi) renkli bunun yanında kanat uçları beyaz renkli olması gerekmektedir. Bu tanımlamaya uyan güvercinler kuşlar hâlâ ilimizde yetiştirilmektedir.

Denizli'de Yetiştirilen Deniz-

li'ye has güvercin ırkları:

Yukarıda da anlatıldığı gibi ilimizde köklü bir güvercin yetiştiriciliği bulunmaktadır. Bunun yanında ilimize has güvercin yetiştiriciliği kültürü de mevcuttur. Denizli ilimize ait güvercinlerin tanınması ve ırk özelliklerinin korunmasına yönelik bu kültür ayrı bir yazının konusu olabilecektir. Güvercinlerin çok nezh ortamlarda beslenmesi kümeslerin temiz tutulması da bu kültürün bir parçasıdır. Bu kültürün yaşatılması da ayrıca çok önemlidir. Geçmişten günümüze korunarak bu günkü nesillere kazandırılan güvercin ırklarının isimleri ve kısa özellikleri aşağıda verilmiştir.

Azman (Denizli Bangosu)
Dolapçı
Tokur (Yoz)
Katal

Azman

Azman (Denizli Bangosu) kısa yüzlü güvercin ırklarımızdan biridir. Onlara Denizli ilimizden başka bir yerde rastlanılmaz. Özellikle 1980'li yıllardan bu yana sayıları hızla azalmaktadır. Günümüzde nadir rastlanılan güvercin ırklarımızdan sayılmaktadırlar. Az sayıda yetiştirici tarafından muhafaza edilerek üretim ve ıslah çabaları verilmektedir.

Vücut biçimi göze simetrik

Kara Ciba

Kara Kuyruk

gelen bir şekildedir. Geniş göğsü öne doğru ve dik durmaktadır. Sırtı kısa omuzları geniş ve düşüktür. Karnı kısa ve iyi ilerlemiştir. Kanatları kısa, sık tüylü, iyice kapalı şekilde ve kuyruğunun üstüne yatık biçimde durmaktadır. Bacakları orta uzunlukta, tüysüz ve iri pullu, parmakları iricedir. Kafa yuvarlaktır, gaga kısmına doğru açı biraz küçülürse de sivrilmez. Yanakları dolu olmalıdır. Alın ve burun üstü tümsek olmamalıdır. Gaga kalın ve kısadır. Gaga ucu aşağı bakar durumdadır. Gaga çizgisi gözaltına doğrudur ve göze yakındır. Tüm hatların dişilerde erkeklere oranla incilmesi kusur değildir. Gözler orta irilikte ve koyudur. Göz çevresi dokusu soluk, dar ve ince yapılıdır. Boynu kısa ve dolgundur. İyi gelişmiştir. Boynu ve ensesi arkaya doğru kıvrık vaziyettedir. Boyun ve göğüste gül veya gül izi bulunmamalıdır. Üç ana renk ve üç ana desene sahiptir. Renkler Siyah, Mavi ve

Mor'dur. Desenler ise renkli kanat-kuyruk, renkli kuyruk ve düz beyazdır. Renkli kanat-kuyruklara "Ciba" denir. Cibalarda kanatlar düz bir çizgiyle çevrelenmiş şekilde renkli olmalıdır. Kanat baş teleklerinden itibaren 8-10 tüy beyaz olmalıdır. 6-7 tüy beyaz olursa hata sayılmaz. Beyazların arasında renk olmamalıdır. Cibalarda baldırlar da renklidir. Kuyrukların tamamen beyaz olması ya da arada beyaz tüyler bulunması kesinlikle kabul edilmez. Renkli kuyruklarda ise gövdenin tamamen beyaz olması ve kuyruğun beyazlıktan net bir çizgiyle renklenerek ayrılması istenir. Bu renk ayrımı "kesme" tabiriyle ifade edilir. Kuyruk altındaki ince kapak tüylerinde beyazlık istenmez. Düz beyazlarda ise vücudun hiçbir yerinde renk olmamalıdır.

Dolapçı

Ege bölgesinin doğu ve güney kısımlarında yaygın olarak yetiştirilen Dolapçılar dalıcı ve dönücü bir performans ırkıdır. Yetiştiriciler uzun yıllar öncesinden kendi bölgelerinin tercihlerini esas alarak bazı iyileştirme ve geliştirme çalışmalarıyla Dolapçıları günümüze getirmişlerdir. Grup uçuculuklarıyla tanınan ve her uçuşta ayrı güzellikler sergileyen Dolapçılar pek çok tatmin edici yönüyle ve problemsiz sayılabilecek yapılarıyla bölgelerinin gözde güvercinleridir.

Ülkemizin nadide ve safkan güvercinlerinden Dolapçı ırkımız ismini uzun süreler dolaşarak uçuşundan ve dönüş performansını kendi ekseni etrafında dolanarak sergilemesinden almıştır. Dolapçının dönüş oyununa yetiştiriciler arasında "dolap" denir. Anlatılmak istenen yine dolanma hareketidir. Ülkemizde Dolapçıya benzer güvercin isimlendirmelerini Dolavcı (Nazilli, Ödemiş,

Kiraz, Tire), Dolapçıl - Dolapçın (Bandırma, Mustafakemalpaşa, Gönen) olarak bilmekteyiz.

Dolapçı ırkı ağırlıklı olarak Burdur, Denizli ve Isparta illerimizde yetiştirilirler. Bu üç ilimiz birbirlerine coğrafi bakımdan çok yakın olup yetiştiriciler arası irtibatları daima canlıdır. Yöresel tercihlerde bazı küçük farklılıklar olsa da sağlamlık (yuva sadakati), oyunda denge, uçkunluk, performans anormalliklerini beğenmeme ve diğer temel kavramlar ortaktır.

Yaşayan en eski Dolapçı Üstatları'nın bizzat anlatımlarında ırkın bilinen tarihi net olarak 1880 yılına kadar dayanır.

Dolapçılar derin tarihleri, zengin oyun stilleri, renk çeşitliliği, göz dolduran uçumları, sadakati, karakteristik özellikleri ve daha pek çok tatmin edici bütünlükleriyle köklü ve safkan bir güvercin ırkıdır. Tüm bu yön-

Kırmızı Çil

Kara Çil

Bilindiği gibi Denizli Türklerle ilk defa 1070'te buluşmuştur. O tarihten sonra birkaç defa el değiştiren ilimiz 1206 yılından günümüze kadar tamamen Türklerin egemenliğinde yaşamıştır. Bizans dönemindeki adı Laodiceia olan şehir Türklerin fethinden sonra Ladik ismini almıştır. Şehrin girişine de 1254 yılında Akhan Kervansarayı yaptırılmıştır.

lerinin tamamı ele alınarak, biri diğerine üstün tutulmadan sahip çıkılmalı ve korunarak geliştirilmelidirler. Gerçek bir kültür mirasımız ve yaşayan hazinemizdirler.

Tokur (Yoz)

Yoz'larda kısa ve toplu bir vücut yapısı vardır. Gaga yapısı göz dibinden başlıyor. Gaga ucu baykuşlarda olduğu gibi aşağıya doğru belirgin bir eğim gösterir. Ayakları iricedir, özellikle arka parmakları belirgin biçimde küt ve kısadır. Bazı bireylerin parmak altları vantuzlu gibi gözeneklidir. Boyun yan bölgesinde tüy yapısı ergen kuşlarda çizilmiş gibi görünür. Özellikle erkekler öterken bu farkı gözlemek mümkündür. Denizli'ye özgü bu güvercin başka bölgelerde görünmez.

Mat Arap

Gümüş

Güvercin yetiştiriciliğinin tarihi Osmanlı, Selçuklu hatta Orta Asya'da kurulan Türk devletlerine kadar uzanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Türkler ile güvercinler arasında beraberlik çok eski tarihlere dayanmaktadır. Özellikle Selçukluların hükümler olduğu her bölgede bir güvercin ırkı bulunmaktadır. Yine olaya tarihsel açıdan bakıldığında yakın zamanda Sırp yazar Bora Vasiç yazdığı kitapta bu konuya dikkat çekmektedir. Vasiç kitabında "Günümüzde Avrupa'da ve özellikle Balkanlar'da yetiştirilen güvercinlerimiz Kosova'nın fethinden sonra Türkler tarafından getirilmiştir." demektedir.

Katal (Fes Takkalı)

Katal Güvercini ülkemizde Denizli ilimizin Baklan, Çivril, Çal ve Çameli ilçelerinde yetiştirilir. Bölgenin eski ve yerli ırklarından olup, Anadolu Selçukluları döneminden beri var olduklarına dair belirtiler mevcuttur. Denizli'de "Katal - Katillik" adlarıyla tanınmaktadırlar. Katal, aynı zamanda yörede yapı saçaklarında veya duvarlarında güvercinler için özel yapılmış yuvalara da verilen bir isimdir. Katillik kelimesinin yöre şivesinde devrilmiş söylenişi ise "Katillik"tir. Katal Güvercinleri için kullanılan diğer isimlendirme geniş tepe formuna sahip oldukları için "Fesli"dir. Katal Güvercinleri dünyada varlığı bilinen 12 tel kuyruklu ve çift kuyruk üstülü tek güvercin ırkıdır.

Katal Güvercinleri yüksek uçarlar, normal uçuş süreleri yaklaşık olarak 2-3 saat civarındadır. Yöre insanı "pıynak" adını verdikleri ür-küterek uçurma yöntemiyle bu sürenin daha da uzatılabileceğini söylemektedir. Katal Güvercinlerinin pırıltıya duyarlılıkları yoktur, kendiliğinden inerler. Birbirlerine çok yakın olmadan grup oluşturarak uçarlar. Uçuş tarzları ve ani zigzagları sebebiyle yırtıcı kuşlara kolay av olmadıkları söylenmektedir. Takla, dönüş, makara gibi uçuş oyunları bulunmaz. Yuvaya sadakat özellikleri son derece yüksektir, 100 km mesafeden evlerine döndükleri bilinmektedir. Başka bir salmaya yakalanmaları neredeyse söz konusu bile değildir. Irka özel geniş tepeleri düz veya hafifçe kavisli olabilmektedir, alınları hafifçe öndedir.

Geçmişte köy çocuklarının gece mum ışığında dövüştürerek kavgacılıklarını sınıadıkları Katal Güvercinleri bir gelenek halinde asırlarca uğur olarak uçarlı (katallarda) ve konarlı (salmalarda) yetiştirilmelelerine rağmen günümüzde organik besiciliğin kurbanı olma noktasındadırlar. Unutulmaya yüz tutmuşlardır. Bir benzerleri dünyada çok tanınan "Sırp Yüksek Uçucuları"dır. Yerel kaynaklarda ve ilgili kulüplere bağlı yayınlarda Sırp Yüksek Uçucuları'nın atalarının Anadolu'dan Türk-

Beyaz Kara Kuyruk

Gök

lerin gelmesiyle taşındığı ve eski isimlerinin "Feslice - Feslije" olduğu belirtilmektedir. Kosova'nın Türkler tarafından fethinden sonra bölgeye götürüldüklerine dair işaretlere rastladığımız Katal Güvercinleri evcimen karakterleriyle ilgiyi hak eden yerel ırklarımızdandır.

Katal Güvercinlerinin Baklan Ovası'nda yer alan yaklaşık 60 köyde ve yakın çevredeki Çal, Çivril, Bozkurt ilçeleriyle köylerinde yetiştirildikleri biliniyor. Son yıllarda bölgede açık sistem büyükbaş hayvancılığına geçildiğinden besiciler için güvercinler büyük tehlike olarak görülmekte ve toplu imhalar yapılmaktadır. Büyükbaş hayvanların yemlikleri ve yalıklarının güvercin dışkısıyla temas ederek hastalıklara yol açtığı kaygısı yaygındır. Hemen her evde geleneksel olarak devam ettirilen Katal Güvercini yetiştiriciliği başta bu sebeple artık terk edilmiş durumdadır. Salmalarda yetiştirilen güvercinler ise günümüzün popüler güvercin ırklarından oluşmaktadır.

ACIPAYAM ORTAOKULUNUN İLK ZAMANLARI: 1948-1954

Prof.Dr. Tuncer BAYKARA
Emekli Öğretim Üyesi

1953-54 Ders Yılı, Nisan ayı, Matematik Öğretmenimiz İbrahim Beyin askere gidişi münasebetiyle:
(Oturanlar: soldan sağa Ali- Hüseyin İplikçi-Tuncer Baykara-İlhan(Alaeddinli)-Gürbüz Azak
Ayaktakiler soldan sağa: Hüseyin Abacıoğlu-Muharrem L.Makal-Akif Sarı-Mahmud Uslu-Evkaralı İbrahim-Kerim-İbrahim
Bey-Taşsin-Burhan Dinçer-Çamelili Ali

A di gibi (Göhlisar, Tonuzlu/ Denizli Karaağacı, Garbi Karaağaç) merkezi (Karahüyük, Yatağan, Kaysar/Yeşilyuva, Acipayam) de oldukça değişikliğe uğrayan ova-mızın, bugün küçük bir kesimi yeni bir kaza=ilçe olmuştur: Serinhisar. Ancak biz tarihi geleneğe uygun olarak ova-mızı bir bütün olarak ele alacağız.

Bu coğrafyadaki yerleşmelerin tamamı Türk ve Müslümandır. Bunların çocuklarının eğitimi, yüzlerce yıl, ge-

leneksel Türk eğitimine tabi olmuştur. Yani temel eğitim ve ardından ihtisas=meslek eğitimi gelmektedir. Karaağaç ovasının genelinde XI. ve bilhassa XIII. yüzyıldan sonra hem temel eğitim veren mektepler, hem de ihtisas=meslek eğitim kuruluşları var olmuştur. Meslek eğitiminin önemli bir kesimi usta-çırak şeklinde olmuştur. Meslek eğitimi, medreselerde yüzlerce yıl verilmiştir.

Temel eğitim, ülkemizin Avru-

pa usullerini kabule yönelmesiyle önce ikiye (Sıbyan ve Rüşdiye) fakat hemen sonra üçe bölünecektir., Sıbyan=iptidâî ,rüşdiye ve idâdî (=sultanî). Sancak ve vilayet merkezlerindeki idadîler, Karaağaç ovasında söz konusu olmamıştır. Fakat geleneksel sıbyan mektepleri veya XIX. yy ortalarından sonraki iptidâî mektepleri küçük köyler hariç büyük köylerde, tabii kaza merkezinde de vardır. Mesela Yatağan'da XVIII. yüzyıldan bu yana

kesinlikle bildiğimiz mektebin yanında, 1840'lı yıllarda en azından üç tane daha sıbyan mektebinin varlığını temettüat kaynağından biliyoruz. Yüzyılın sonlarına doğru her büyük köyde, zamana göre modern eğitim veren ibtidai mektepleri de açılmıştır. XX. yüzyılın ilk yıllarında, o zamana kadar sıbyan mektebi bulunmayan Yüreğil'de Ali Vehbi (Aykota)nın modern mektebi de dikkate değerdir.

Önemli bir eğitim hamlesi gerçekleştirilen II. Abdülhamid döneminde, her köyde iptidai, her kazada rüşdiye ve her sancak merkezinde idadi açılmasına girişilmiştir. Bu sürece uygun şekilde XIX. yüzyıl sonlarında, 1898 tarihinde Karaağaç kazasının merkezi olan Acıpayam'da bir rüşdiye açılmıştır. Bu rüşdiyeye dair Ali Vehbi, Acıpayam adlı eserinde bilgi vermekte olup, ayrıca babamın amca oğlu Hüseyin (Baykara, 1897-1992) de bu rüşdiyede okumuş imiş. Oysa Denizli rüşdiyesi 1285/1869 de açılmış idi.

Türk eğitimindeki yüzyıllık geleneğe göre, ibtidadi mektepler ilkökul, rüşdiyeler ortaokul ve idadiler de lise düzeyinde kabul ediliyordu. Dolayısıyla Karaağaç kazasında veya Acıpayam'da, ilk orta dereceli okul, muhtemelen XIX. yüzyılın sonlarında açılan "Rüşdiye" mektebidir. Bu rüşdiye, muhtemelen I.Cihan Harbi yıllarında işlemez olmuş, sonra da nam ü nişanı kalmamıştır.

Cumhuriyetten sonra Acıpayam adını alan kazada, orta dereceli bir okul açılması ancak 1940'lı yıllarda gündeme gelmiştir.

Acıpayam'da bir ortaokul açılması için ilk olarak 1943 senesinde harekete geçilmiştir. Bu ilk girişimden netice alınamamış ise de, bir hatıra olarak kurucuların isimlerini verelim. Feyzi Erten, Mustafa Güneli, Osman Demirci, Faik Zoroğlu, Salih Peker, İbrahim Ekdemir, Hasan Korkmaz gibi çoğu tüccar serbest meslek sahipleri ile Hulusi Anıl, Rıza Acaroğlu, Mercan Ercan, Fethi Akçam, Faruk Demiröz ve Hüseyin Ersoy gibi memur ve öğretmenler bir Ortaokul Yaptırma Cemiyeti için 9 Kasım 1943'de harekete geçmişlerdir. Kaymakam (1942-43) Vefki Ertür zamanında bu gerçekleştirilememiştir. Yerine gelen Kaymakam Salih Tanyeri (1944-47) zamanında cemiyet (20.04.1944)'te resmen faaliyete geçmiştir. Cemiyet ilk anda

halk arasında önemli bir hareket ve heyecan yaratmış, yine aynı gün Ortaokul binasının temeli atılmıştır.(Acıpayam Lisesi İnternet Bilgisi),

Acıpayam halkı bunun için heyecanla bağışlarda bulunmuş; ne yazık ki 1947 senesine kadar Ortaokulun yapımında hemen hiçbir hareket olmamıştır. Fakat bu arada Ortaokul binasının hemen yakınındaki İsmet İnönü anıtı (büstü) tamamlanmış ve törenle açılmıştır. Bu ise halk arasında, Ortaokulu için toplanan paraların buraya harcandığı yolunda şüphe ve dedikodulara yol açmıştır.

Dr. Baha Akşit'in (1914-1995) Acıpayam'da sıtma savaş doktoru olarak görev yapması, bir talih olmuştur. Çünkü Baha Akşit'in babası, çok uzun yıllar Acıpayam ilçe müftüsü olarak halkın genel sevgi ve saygısını kazanmıştı. Böyle bir insanın oğlu olması dolayısıyla, kendisini Acıpayam'da bazı hizmetler beklemekte idi.

Rahmetli Dr. Baha Akşit kendi hayatıyla ilgili çalışmada, bu türden hizmetlerini ayrıntılı olarak anlatmıştır: Şimdi oradan takib edelim:

"... Sıtma savaş doktoru olarak Acıpayam'a gelmemden hemen sonra halk benim ortaokul meselesi ile ilgilenmemi istedi. Durumu araştırdım. Teşebbüsü yapan Kaymakam Salih Tanyeri değerli bir idareci idi. Fakat halkın arasında kötü bir propaganda yayılmıştı. Kime sorsam "Ben bir dönüm tarla verdim, satıldı, ortada bir şey yok.. Ben ineğimi danamı verdim, yapılan bir şey görülüyor." diyordu. Bir kenarda temel için hafriyat yapılmış, belki de temel atılmış, ortada görünür hiçbir şey yoktu. Derneğe karşı güven tamamıyla kaybolmuştu.

Böyle bir teşebbüsün başına geçmek çok zor ve tehlikeli idi. Halkın hemen tamamına yakın bir çoğunluğunun ısrarı ile hatta kararlı olarak gösterdiği bu teklife karşı koymam mümkün olmadı. Dernek kadrosunu kendi istediğim gibi kurmak şartıyla kabul ettim. Bence en önemli görev muhasebeciyi seçmektir. Buna dürüstlüğü herkesçe şüphe götürmez bir kişi olan Ziraat Bankası Muhasebecisi Hüseyin Bahçeli'yi getirdim. Diğer idare heyeti üyelerini de değiştirdim. Bir şey yapmadan halkın güvenini kazanmam mümkün değildi. Derneğin kasasında yalnız 25 kuruş vardı."

"... okul inşaatını yeniden başlat-

maya karar verince, ilk iş olarak taş ve kum çektirmek için arabacılara haber gönderdim. Aşçı İbrahim Usta ile Kahveci İbrahim Koç'un dükkânları önünde Acıpayam'ın önde gelenleri ve halk toplandı. Arabacılarla taş ve kum için metreküp olarak pazarlık yapıldı. Bu işten anlayanların bir kısmı taş ve kumun metreküp miktarını ölçmeyi üzerlerine aldılar. Ertesi sabah arabacılar işe başladılar. Öğleye doğru taş ve kum çekenler 'benim atımın yemi yok, bir miktar para istiyorum' diye gelmişti.

Sonradan öğrendiğime göre arabacılara 'Bu parayı kimden alacaksınız, Baha Bey kendisine ev mi yaptırıyor, Dernekte para yok ki, emekleriniz boşa gider' diyenler olmuş. Bu durumdan şüphelenince muhasib Hüseyin Bahçeli'ye avans olarak cebimden yetecek kadar para verdim. Halktan toplayınca bana ödersin diyerek onu ikna ettim. Arabacılar, muhasib Hüseyin Bahçeli'den parayı alınca rahat ettiler. Aynı şekilde yine aynı yerde ustalarla pazarlık yapıldı, temel atıldı, ancak bu durum halk tarafından görüldükten sonra yardımlar başladı. (Meselâ okul için gerekli kereste, Baha Beyin görevlendirdiği kimseler tarafından dağlardan kaçak olarak getirildi; bu sırada Orman idaresi de, Ortaokul işi olduğundan fazla kontrol yapmadı).

Okulun inşaatına başladım. İnşaat çalışmalarını büyük titizlik ve itina ile devam ettirerek halkın güvenini kazanmaya başladım. İnşaat ortaya çıktıkça halk daha istekli bir şekilde yardım ediyordu... Halk çocuklarının okumak zorluklarını gidermek için bu çalışmalara canla başla katılıyorlardı. Ellerindeki imkânlar ölçüsünde yardım yapıyorlardı. Kimisi ineğini, kimisi buğday ve anasonunu satıp para veriyorlardı.

Bu esnada Belediye Başkanı Esad Akıncı geldi. O sırada halk daha çok anason ekiliyor, Tekel idaresine satabilmek için günlerce arabalarının üstünde sokakta yatıyorlardı. Esad Bey de çiftçilerle konuşmuş. Okul için üç-beş kuruş daha ucuza veririz demişler. Bu defa Tekel Müfettişleri ve Belediye Başkanı ile görüştüm. Onlar da 'okula biz de yardım etmek isteriz, ilk aldığımızı pazartesi, sonrakini çarşamba, çarşambadan sonrakini cuma günü alınız' diye söz verdiler. İdare kurulumuz uygun buldu. Ben Ankara'ya

görevli olarak gidiyordum. Mutabık kalındığı üzere hareket edilmesi temennisiyle yeterli avansı bıraktım.

Ankara dönüşünde, öğrendim ki Dernek 20 ton anason almış. Fakat Tekel idaresi dernekten tek bir kg. dahi anason almamış. Bakanlık "mutasavvit (=aracı)dan anason almayın" diye emir vermiş. Acıpayam'da idareciler dahil; Belediye Başkanı, Kaymakam, Vali kanalıyla durumu Bakanlığa ulaştırdık. Fayda vermedi, almayız diye direndiler. Bu defa Ankara'ya gittim. Milletvekillerinin önderliğinde Gümrük ve Tekel Bakanı Prof. Emin Erişirgil'i gördük. Sayın Bakan "Mutasavvittan anason aldırمام" diye diremiyor, ısrar fayda vermiyordu.

O ana kadar susmuştum. Sonra: "Yanlış bilmiyorsam siz Profesörsünüz, sizin gençlerin ne kadar zor şartlarda okuduğunu bilmeniz gerekir. Ama siz bunları bilmiyor gibi davranıyorsunuz. Sayın Bakan, ben hekimim, hayatımda ne bir kilo anason ne bir kilo buğday alıp sattım. Size bunu milletvekilleri de söylediler. Ben bu parayı hekim olarak kazandım. Feda olsun der geçerim, ama bir daha benim gibi okul yaptırmaya teşebbüs edecek kimse bulunur mu bilemem. Siz hakikaten Üniversite Profesörü iseniz düşünün" dedim. Konuşmam nihayet tesir etti, ısrarım üzerine yazılı emir verdi. Anason uçucu madde ihtiva ettiği için kilo kaybedermiş. Bu kadar didinmeden sonra dernek yararına 3.000 lira kadar istifademiz oldu. Sonraları maksadın beni zor durumda bırakmak olduğunu söyleyenler oldu.

Nihayet bin bir zorluk ve fedakârlıkla okul bitti. Okulun açılması için Milli Eğitim Bakanlığı'na müracaat ettim. Neticede okulun açılmayacağı karşılığını almıştım. Halka karşı çok zor duruma düşmek üzere idim.

Ben de özel olarak okulu açmaya karar vererek hazırlığa başladım. Halka karşı mahcup duruma düşmek istemiyordum. Özel okulu yüksek tahsil yapmış serbest bir şahıs açabilirdi. Ben ise vazifeliydim. O zamanlar yüksek tahsil yapmış kimse bulmak çok güçtü. Kızılhisar Nahiye Müdürü Turan Bahadır beyin eşi, Hukuk Fakültesini yeni bitirmişti. Tek ümidim onu ikna etmektir. Müracaat ettim, her külfeti üstlendiğimi söyledim. 'Siz yalnız başvuru için imza koyacaksınız' dedim. Büyük bir anlayış gösterdiler.

*Oturanlar: Müzikçi+Necati Bey+Baki Baklan+?
Ayaktakiler: Kamil Baykara+Nuriye Akman+Güner Muallimoğlu+Müdür Fethi Dörtok+?+İbrahim Ceylan+Seyfi Sezak*

Sayın Perihan Bahadır Hanım adına müracaat ettik. Kolayca izin aldım. Acıpayam Ortaokulunu böylece 1948-49 ders yılında açtım. Hocalarını ilçedeki yüksek tahsilli memurlar, değerli bilgili hocalardan seçtim. İdare işini iyi Fransızca bilen Sadi Akdemir ile Sacit Acaroğlu'na vazife olarak verdim.. Öğrencileri, sembolik az bir ücretle kaydettim ve tedrisata başladık. Okulun her türlü masrafını ve idaresini üstlenmiştim.

Bir yıl özel okulu idare ettik. Ertesi yıl okulu olduğu gibi Milli Eğitim'e devrettik. Milli Eğitim Bakanlığının 24.06.1949 tarih ve 52/14520 sayılı yazıları ile Acıpayam Ortaokulu da resmen açılmış oldu. Yaptırılmış olan özel okulun binası olduğu gibi Milli Eğitim Bakanlığına devredilmiştir. Acıpayam Ortaokulu 1966-67 ders yılına kadar, ortaokul olarak memleket çocuklarına hizmet götürmüştür". Bu tarihten sonra adı Acıpayam Lisesidir.

Acıpayam Ortaokulunun açılış yıl-

larını, bu okulda eğitim görenlere dayanarak şöyle hulasa edebiliriz. Ortaokul 1948-49 öğretim yılında özel olarak hizmete açılmıştır. Özel oluşu sebebiyle, öğrencilerden çok az bir miktar para da alınıyordu. Bu özel okul olma süreci, nihayet bir ders yılı devam etmiştir.

Ortaokul, 1949-50 öğretim yılında, yukarıda da belirttiğimiz gibi, Milli Eğitim Bakanlığının resmi okulları arasında yer almıştır. . Özel okuldan gelenler ile birlikte bu ders yılında okulun 1 ve 2. sınıfları açılmış bulunuyordu. Ortaokulun ilk resmî Müdürü Fethi Dörtok olup, öğretmenleri de Milli Eğitimce tayin edilmişlerdir.

Acıpayam'da resmi bir ortaokul açılması, bütün çevrede, köy ve kasabalarda geniş yankılar ve ümitler uyandırmıştı. Öyle ki yaşı ilerlemiş olanlar dahi, gerektiğinde yaşını küçültüp gelip buraya kaydolmakta idiler. Mesela Rahmetli İsmail Ağabey (Baykara) 1932 doğumlu olmasına

rağmen, 1949-50 öğretim yılından itibaren burada talebedir.

İlk öğretmenler arasında şu isimler sayılıyor;

Kazım Genç:Türkçe

Hakkı Başgül:Tarih

İbrahim Ceylan: Yurttaşlık Bilgisi, Matematik

Necite Özdemir: Fizik

Ayten Dörtok: Fransızca

Şinasi Balkan: Beden Eğitimi

Münevver Balkan: Fransızca

Ortaokul binası, öncelikle bodrum katın üstündeki kat ile hizmete başlamıştı. Doğu-batı yönündeki dikdörtgen yanının batı ucunda dik olarak küçük bir kuzey-güney eki de vardı. Burası okulun idare kesimi idi.

1952-53 öğretim yılının ilk üçte-birlik kesimini Niğde Lisesinde okuduktan sonra 1952 yılı sonuna doğru Acıpayam'a gelip 1 B sınıfına 242 numara ile naklen kaydolmuştum. Niğde'de İngilizce sınıfında iken burada sadece Fransızca öğretim görülüyordu ve bir süre bocalamıştım.

Öğretmenlere gelince, Tarih Öğretmeni Nuriye Akman ile Edebiyat Öğretmeni Güner Muallimoğlu dikka-ti çekiyordu. Bu arada Kamil Baykara, Baki Baklan, Seyfi Sezak ve Mehmet Öztürk adlı hocalar da gelmişlerdi. Müzik öğretmeni Mehmet Bey, bizlere müzik aleti de aldirmek istedi, birçok mandolin getirtilmiş, birisine de ben sahib olmuşum. Bu biraz da zoraki olmuştu.

Ben bir zaman amcam Kamil Baykaralarda kalmıştım, fakat sonra Emin Amcamlarda kalmaya başladım. Fakat sınıf arkadaşlarım üç küme idiler. İlk kümedekiler arasında Acıpayamlı olanlar rahat olup, evlerinden gidip geliyorlardı. Acıpayam'ın yukarısında, dere içinde Değirmenleri de olan Burhan Dinçer arkadaşım gibi. Daha o zamanlar iyi saz çalması ile ünlü Talip Özkan, Armağan Tekin ile Gürbüz Azak bir üst sınıfta idiler.

İkinci küme, yakın köylerden arkadaşlar, sabah gelip akşam dönüyorlardı. Oğuz, Selleri, Köke ve Alaeddin'den gelenler böyleydi. Bellerine sardıkları ekmek ve kitapları ile yola koyulur, akşam da dönerlerdi. Oğuzlu Muharrem L. Makal ile Alaeddinli Salih(Gezer) ve Burhan(İçkin) benim yakın arkadaşım idiler. Muharrem ar-

kadaşım o yıllarda Pekos-bil adlı resimli dergiyi takip ederdi. Ben de ona özenerek haftada bir çıkan Kurtoğlu süreli yayınına izlemeye çabalıyordum.

Üçüncü kümedekiler köylerden gelen, Acıpayam'da bir yer-ev (zemin katta bir oda) kiralyanlardı. Bir kısmının yanlarında nene veya ebeleri de olurdu. Bazılarında ise bunlar olmaz, kendi kendilerine yetmeye çalışırlardı. Bunlar arasında İdris Bilgiç ile Hüseyin İplikçi benim yakın arkadaşım idiler. Onların evlerine ara sıra gider, sade ve sıkıntılı hayatlarını gözlerdim.

Acıpayam Ortaokulunda bir buçuk ders yılını aşkın kaldım. O sıralarda dönemler üçtü ve iki ara tatil olurdu birer haftalık. Öğretmenler sosyal konularda bizleri teşvik ederlerdi. Kazım Genç öğretmenimin teşviki ile İleri adlı bir duvar gazetesi çıkarmış, Yatağan'dan ve çevreden haberler vermeye çabalamıştım. Okul sık sık çevreye geziler de yapardı. Nazilli'ye, Kaymakam'ın da dâhil olduğu bir gezi yapılmış, fakat ben katılamamıştım. Ama Alaeddinli arkadaşım Burhan onun bir resmini bana vermişti. Pamukkale gezisine ise katılmış, bu harika tabiatı ilk defa görmüştüm.

Okul bahçesinde bir voleybol ve hentbol sahası vardı. Futbol oynamak hoş karşılanmazdı; futbol ile meşgul olmak biz gençler için zararlı sayılıyordu herhalde.

Acıpayam Ortaokulu'nda 1953 ve 1954 yıllarında güzel günler geçirdim. Sonraki zamanlarını, 1955-1960 yıllarını yazacak arkadaşlar da çıkar.

Notlar:

1. Acıpayam Rüşdiyesi için bak : Ali Vehbi Aykota, Acıpayam,Ankara 1951.

2. Acıpayam Lisesi, internet sahifesindeki okulun tarihçesi kesimi. Ne yazık ki orada olay eksik anlatılmıştır.

3. Nezahat Belen, Türkiye'ye Damgasını Vuran Bir Dönem, Bir Olay Ve Bir Yaşam; Dr. Baha Akşit, İstanbul 1995, sh.26-27; N.Belen, Dr. B. Akşit'in anlattıklarını Hasan Hüseyin Duman, Osman Oymak ve Rıza Gençoğlu ile görüşerek tahkik etmiştir.

4. M. İlhan Akşit (1935), Sabit Akşit (1937), Şeref İlhan (1937) ve bu satırların yazarı Tuncer Baykara; (1940).

Nazilli Gezisinden Alaeddinli İlhan'ın bana verdiği resim:

*Ön sıra: Müdür Fethi Dörtok - Hanımı - ? -Kaymakamın Hanımı - Kaymakam - Nuriye Akman ,
En önde çömelen: Güner Muallimoğlu ; arkada talebeler.*

*Ön sıra: ?-Kamil Baykara - Güner Muallimoğlu - Nuriye Akman -? - İbrahim Bey
Arka sıra: Kâtip - Seyfi Sezak - Mehmed Bey - Müdür Fethi Dörtok - Baki Baklan*

Kuş Yuvaları ile Doğal Dengeye Katkı Sağlıyoruz...

Kuşlar, sağlıklı bir ekosistemin en önemli göstergelerinden birisidir. Ne yazık ki son yıllarda yaşam alanlarının bozulması ve daralması, kirlenme, aşırı ve usulsüz avlanmalarla birçok kuş türü yok olmaktadır.

Yeni ağaçlandırma sahalarında, park ve yeşil alanlarda kuşların yuva yapma ortamları yetersiz olup, bu alanların kuş yuvaları ile desteklenmesi, kuşların varlıklarını sürdürebilmelerine katkı sağlar.

Kuş yuvaları; kuluçka döneminde yumurtaları, yavrulama sonrası da yavruları diğer canlılarından ve doğal etkenlerden koruyan bir üründür. Yuvalar genellikle ahşap olup, tüneme çubuğu ve kuşların büyüklüğüne göre değişik ebatlarda giriş deliği bulunmaktadır. Alt kısımdaki delikleri su birikmesini ve nem oluşmasını engeller

DOÇEV olarak; kuşlara gösterilmesi gereken sevgi ve önemi vurgulamak, üreme, barınma gibi yaşam evrelerine destek olmak amacıyla ağaçlıklı alanlara kuş yuvaları asıyoruz. Talep eden kişi ve kurumlara da bağış karşılığı dağıtıyoruz.

Kuş yuvası temini ve bağışı için ayrıntılı bilgiye www.docev.org.tr'den ulaşabilirsiniz.

DOÇEV

1942'de Pamukkale Antik Tiyatro'da konser
(Necati allı Koleksiyonu)